

בטיחות בריאות בעבודה

חובות המעסיק והעובד

התאחדות התעשיינים בישראל

מוקדש לזכרו של ארז פוטרמן הי"ד
שנפל ב-7.6.82 במבצע של"ג
כלוחם בגדוד 50 נח"ל מוצנח.
1961-1982

תוכן עניינים לפרקים א'-ג'

(הצבעה על פריט בתוכן העניינים תקושר למיקומו בטקסט)

הקדמה

מבוא

הוראות למשתמש

רשימת הקיצורים של החוקים והתקנות

מערך הבטיחות המוסדי בישראל

שרות הפיקוח על העבודה

המוסד לבטיחות ולגיהות

מחלקות לרפואה תעסוקתית של קופות החולים

המוסד לביטוח לאומי

משרד העבודה והרווחה

משרד הבריאות

המחלקה לבטיחות, גיהות ואיכות חיים בעבודה של הסתדרות העובדים הכללית החדשה

המחלקה לניהול תעשייתי של התאחדות התעשיינים בישראל

ארגון הממונים על הבטיחות והגיהות בישראל

המדור לבטיחות במרכז החקלאי

ועדת הבטיחות המרכזית של צי הסחר הישראלי

מגן דוד אדום

מכון התקנים הישראלי

הוועדה לחומרים מסרטנים, מוטגניים וטרטוגניים

הוועדה המיעצת לענייני בטיחות קרינה

הוועדה הרפואית לעניין אבק מזיק

הוועדה הטכנית לאסבסט ואבק מזיק

ועדת ההיגוי הבינמשרדית לטיפול בחומרים מסוכנים ובפגעי טבע

ועדת משנה לבטיחות בעבודה במסגרת ועדת העבודה והרווחה של הכנסת

ארגון הבטיחות במקום העבודה

האחריות על הבטיחות במקום העבודה

הגדרת "מפעל" על-פי פקודת הבטיחות בעבודה

פתיחת מפעל וקיום פנקס מפעל ורשומות אחרות

תהליכים משפטיים, עבירות ועונשים

אחריות המעביד לפי דיני נזיקין וחוק עונשין

מפקח עבודה וסמכויותיו

איסור ניכורי שכר מהעובדים

צווי בטיחות ושיפור

מסירת מידע והכשרה בטיחותית לעובדים

ממונים על בטיחות

ועדות בטיחות משותפות להנהלה ולעובדים

נאמני בטיחות וגיהות

תכנית בטיחות

תמצית פקודת הבטיחות

תאונות עבודה, מחלות מקצוע ומקרים מסוכנים

חובת הדיווח בעקבות תאונת עבודה

חובת הדיווח בעקבות מחלת משלח-יד (מחלת מקצוע)

רשימת מחלות המקצוע החייבות הודעה למפקח עבודה אזורי לפי פקודת התאונות ומחלות מקצוע (הודעה)

1945 חלק ג' : מחלות מקצוע החייבות הודעה לפי סעיף 5 (3) (2) (1)

רשימת מחלות המקצוע החייבות הודעה למפקח עבודה אזורי לפי פקודת התאונות ומחלות מקצוע

(הודעה), 1945

מקרים מסוכנים במקומות עבודה עליהם יש לדווח למחלקת הפיקוח על העבודה

איסוף נתונים ועריכת סטטיסטיקה של תאונות עבודה

הקדמה

ב-50 שנותיה של מדינת ישראל, צמחה והתפתחה התעשייה בקצב מרשים של כ-7% לשנה. התעשייה הפכה במרוצת השנים, מתעשייה מסורתית בעיקרה, לתעשייה מתוחכמת ומתקדמת, בה פועלות מאות חברות סטארט-אפ מתחומי ההייטק.

התעשייה כיום הינה גלובלית, המהווה מוקד משיכה למשקיעים זרים, מקימה ורוכשת חברות בחו"ל, ויוצרת מיזמים משותפים ושותפויות אסטרטגיות עם חברות בינלאומיות.

מספר המועסקים בתעשייה גדל מ-65 אלף עם קום המדינה לכ-380 אלף כיום, והיקף המכירות גדל מ-900 מליון דולר לפני 40 שנה לכ-50 מיליארד דולר אשתקד.

הנשק הסודי מאחורי הצלחתה ופריחתה של התעשייה הם בראש וראשונה העובדים, המהווים את חוד החנית ואת ה"מעין" ממנו שואבת התעשייה את כוחה ועוצמתה.

על מנת לשמור על המשאב האנושי היקר מכל והוא העובד, על המפעלים לעשות ככל הניתן על מנת לשמור על בטיחותם ובריאותם של העובדים.

הוצאת מהדורה שניה של הספר "בטיחות ובריאות בעבודה - חובות המעסיק והעובד", רק מוכיחה עד כמה הפך נושא חשוב זה לנחלת המפעלים.

אין בטיחות ללא איכות ואין איכות ללא בטיחות, נושא הבטיחות הוא דרך אפקטיבית מאד לבחינת מסלול ההתקדמות הארגונית ולמבחן האמיתי בהפנמה ארגונית של איכות כוללת.

על מנהלי המפעלים להפגין דוגמה אישית - דאגה לנושאי הבטיחות. בכל תכנית עסקית ומבצעית יש להחדיר את התנהגות הבטיחות כמרכיב מרמי בכל תחומי הפעילות.

אני בטוח כי ספר זה, שהנו פרי יוזמה של המדור לפיריון, בטיחות ובריאות בהתאחדות התעשיינים, יהווה למפעלי התעשייה כלי אפקטיבי ביותר לשמירה על חיי העובדים.

יישר כוח להוצאת המהדורה השניה של ספר כה חשוב, "מורה הנבוכים" של הבטיחות בתעשייה.

דן פרופר
נשיא התאחדות התעשיינים

הקדמה למהדורה שניה, 1998

לאחר שהמהדורה הראשונה של הספר, שהיתה מעודכנת עד סוף שנת 1993, אזלה כליל, ועל בסיס התגובות החיוביות שקיבלנו מקוראים רבים, אנו שמחים להביא לציבור העוסקים בבטיחות בעבודה מהדורה חדשה של הספר, מעודכנת לסוף שנת 1997, וכוללת את התקנות שהותקנו בנושאי הבטיחות עד למועד זה.

למהדורה זו נוסף פרק חשוב הדרן בחומרים מסוכנים והובלתם, כימיקלים מזיקים, טיפול בפסולת במוסדות רפואיים, ברישוי מפעלים מסוכנים, והחזקת "גליון בטיחות" (MSDS) לחומרים מסוכנים. כל זאת, בנוסף לתיקונים רבים שהוכנסו לספר בעקבות שינויים בחוקים ובתקנות.

אנו מקווים כי הספר יביא תועלת למחזיקים בו, ויתרום להגברת הבטיחות והבריאות בעבודה.

ד"ר אבי גריפל
זאב פוטרמן

מבוא

ספר זה מיועד לכל הרוצה לדעת מהם החוקים והתקנות המתייחסים לחובות המעביד בבטיחות כלפי העובדים, ומהם חובותיהם של העובדים בנושאי הבטיחות והבריאות. הספר אמור לסייע לממוני בטיחות, למנהלי מפעלים ומוסדות, לוועדי עובדים, למהנדסי בטיחות, לעורכי-דין, לאנשי רפואה תעסוקתית, ולממלאי תפקידים בתחום הבטיחות בעבודה. הספר מציג, בלשון פשוטה ובהירה, את כל החוקים והתקנות שעניינם בטיחות העובדים. החומר מסודר על-פי נושאים, ובכל נושא מקובצים כל התקנות והחוקים הרלוונטיים לו, בתוספת הפניות ומראי מקום, המאפשרים עיון יסודי יותר בחוקים ובתקנות עצמם. הספר מציג את החוקים והתקנות בצורה מתומצתת, תוך שמירה על נאמנות למקור, ובלי להשמיט נקודות מרמיות בכל סעיף וסעיף בחוק. יחד עם זאת, הוא איננו מכיל פירוט של חובות המעביד בבטיחות שאינן כלפי עובדיו. כך, למשל, חובות שונות של מחזיק מקום העבודה ביחס לרישוי מתקנים, קבלת אישורים שונים מהרשויות וכד' אינן מפורטות בספר - אף שלעיתים הן זוכות באיזכור קצר.

החוקים העיקריים המוצגים בספר הינם, פקודת הבטיחות בעבודה (נוסח חדש) תש"ל-1970 חוק ארגון הפיקוח על העבודה תשי"ד-1954, חוק החומרים המסוכנים תשנ"ג-1993, ופקודת התאונות ומחלות משלח יד (הודעה) תש"ד-1945. בנוסף, מוזכרים הסעיפים העוסקים בבטיחות בעבודה בחוק עבודת הנוער, חוק עבודת נשים, חוק החשמל, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק חומרי הנפץ, חוק הביטוח הלאומי וכד'. פרט להצגת חוקי הבטיחות, מכיל הספר מידע נוסף על מערך הבטיחות המוסדי בישראל, כתובות וטלפונים של גופים ומוסדות העוסקים בבטיחות, מידע על עיבודים סטטיסטיים של תאונות עבודה, ולעיתים גם פרשנות של סעיפי חוק מרכזיים על-פי תקדימים שנדונו בבתי המשפט בישראל. מפתח עניינים (אינדקס) המובא בסוף הספר מקל על המעיין למצוא את העמודים המתאימים לכל נושא בו יבחר. בנספחי הספר אפשר גם למצוא רשימה מלאה של חוקים ותקנות הבטיחות.

על הוצאת הספר אנו חייבים תודה בעיקר למר זאב פוטרמן מהמחלקה לניהול תעשייתי, מדור לפיריון בטיחות ובריאות בעבודה בהתאחדות התעשיינים בישראל. מר פוטרמן היה הוגה רעיון הפקתו. והכח המניע העיקרי מאחורי כל שלב של כתיבתו ועריכתו, בהוצאת הספר לאור סייע גם מר מנחם שורק, מנהל המוסד לבטיחות ולגיהות. עזרה רבה בכתיבת הספר קיבלנו מהמהנדס מאיר גוטסמן ממרכז המידע שבמוסד לבטיחות ולגיהות. מר גוטסמן (שכיהן בעבר כמפקח עבודה אזורי בתל-אביב) עבר על כתב היד והעיר הערות מקצועיות רבות חשיבות. נוסף על כך, הוא טרח להכין את הרשימה המפורטת של החוקים והתקנות המופיעה בנספח א' של העבודה. תודה מיוחדת לעו"ד יוסי גטניו, מנהל אגף משאבי אנוש בהתאחדות התעשיינים, על הערותיו בקשר להיבטים המשפטיים והחוקיים של המובא בספר. המידע בספר נכון לתאריך 31.12.97, ואין בו חוקים תקנות שהתפרסמו לאחר מכן!

הספר יצא לאור ביוזמת המחלקה לניהול תעשייתי, מדור לפיריון בטיחות ובריאות בעבודה, התאחדות התעשיינים בישראל.

הוראות למשתמש

הספר ערוך על-פי פרקים. כל פרק עוסק בנושא אחד (או בכמה נושאים קרובים), וכל נושא מתחלק לתת-נושאים המצויינים אף הם בתוכן העניינים. בתוך כל תת-נושא מובאת פסקאות קצרות המכילות תמצית הוראות סעיף אחד או יותר של החוק, לפיכך, דרך אחת למציאת מידע הינה על-די עיון בתוכן העניינים. אפשרות נוספת למציאת מקומות המתייחסים לנושא או למושג מסויים הינה על-ידי עיון במפתח (אינדקס) המובא בסוף הספר. יחידת המידע הבסיסית בספר הינה פסקה בעלת כותרת המציגה באופן תמציתי סעיף אחד או יותר של החוק. פסקאות מסויימות מגדירות תת-נושא, ובסיום כל תת-נושא מופיעים מראי מקום של החוקים והתקנות עליהם מבוססות הפסקאות שהוצגו בו. הקטע הבא, למשל, מגדיר תת-נושא ובו שתי פסקאות:

צווי בטיחות ושיפור

צו בטיחות

במקרה של סכנה בעבודה, מפקח עבודה אזורי יכול להוציא צו בטיחות האוסר שימוש במכונה/מיתקן/תהליך, או המחייב את המעביד לנקוט אמצעים שונים תוך זמן קצוב. צו זה יהיה תקף כל עוד לא בוטל, ומפקח העבודה רשאי להשתמש בכח (בעזרת המשטרה) כדי לבצע את הצו. אי קיום הצו עשוי לגרור קנס יומי של 970 ש"ח לכל יום שבו נמשכת העבירה, וכן שנה מאסר ו/או קנס של 19,300 ש"ח (נכון לינואר 1998).

צו שיפור

במקרה של הפרת נהלים או תקנות בטיחות, יכול מפקח עבודה להוציא צו שיפור המחייב את המעביד לנקוט פעולות מסויימות תוך זמן קצוב. אי קיום הצו עשוי לגרור קנס יומי של 970 ש"ח, וכן חצי שנה מאסר ו/או קנס של 9,600 ש"ח (נכון לינואר 1998).

חאפ"ע 6-ג8.

הטקסט שייך לפרק "ארגון הבטיחות במקום העבודה", תת-נושא "צווי בטיחות ושיפור". את הפסקאות אפשר לאתר גם על-ידי עיון במילת המפתח "צו שיפור" או "צו בטיחות" באינדקס. בסיום תת-הנושא מופיעים, ברישום מקוצר, סעיפי החוק עליו מבוססות הפסקאות. בדוגמה לעיל: חוק ארגון הפיקוח על העבודה (חאפ"ע) סעיפים 6-ג8. רשימת הקיצורים של החוקים והתקנות מופיעה בעמוד הבא.

במקומות בהם נחוץ הדבר הוספנו גם טבלאות, הסברים, או הפניות לחוקים ולתקנות נוספים הדנים באותו עניין.

רשימת הקיצורים של החוקים והתקנות

חא"ל	- חוק איסור אפיית לילה, התשי"א - 1951
חא"פע	- חוק ארגון הפיקוח על העבודה, התשי"ד - 1954
חב"ל	- חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) התשכ"ח 1968.
חהב"צ	- חוק הגבלת העישון במקומות ציבוריים התשמ"ך 1983.
חה"ח	- חוק החשמל תשי"ד 1954
חח"מ	- חוק החומרים המסוכנים התשנ"ג - 1993
חח"ב	- חוק חומרי נפץ תשי"ד 1954
חח"ש	- חוק חופשה שנתית, התשי"א - 1951
חע"נ	- חוק עבודת הנוער, התשי"ג - 1953
חענ"ש	- חוק עבודת נשים, התשי"ד - 1950
חש"ע	- חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א - 1951
פב"ט	- פקודת הבטיחות בעבודה נוסח חדש, תשל"ל - 1970
פתמ"מ	- פקודת התאונות ומחלות משלוח-היד (הודעה), 1945
צהעמ"ו	- צו הפיקוח על מצרכים ושירותים
תא"פ	- תקנות ארגון הפיקוח על העבודה
תב"ל	- תקנות הביטוח הלאומי
תב"ה	- תקנות בריאות הציבור
תב"ע	- תקנות הבטיחות בעבודה
תחוהמ"ס	- תקנות חוק החומרים המסוכנים
תה"ח	- תקנות החשמל
תה"ט	- תקנות הטיס
תה"ר	- תקנות הרוקחים
תע"מ	- תקנות העבירות המנהליות, התשמ"ו - 1995
תע"נ	- תקנות עבודת הנוער
תענ"ש	- תקנות עבודת נשים (הארכת חופשה לידה או פיצולה), התשל"ד, 1974
תר"ע	- תקנות רישוי עסקים
תתו"מ	- תקנות התאונות ומחלות משלוח-היד

פרק א'

מערך הבטיחות המוסדי בישראל

בישראל פועלים כמה משרדי ממשלה ומוסדות שונים בתחומי הבטיחות והבריאות בעבודה. הזרוע המרכזית של הממשלה לפיקוח על חוקי בטיחות ויישומם הינה שרות הפיקוח על העבודה במשרד העבודה והרווחה. משרדים נוספים, כמשרד לאיכות הסביבה, משרד האנרגיה והתשתית, משרד הבטחון, משרד הבריאות, ואחרים, מטפלים אף הם בנושאי בטיחות החופפים את תחומי פעילותם.

פרט למשרדי ממשלה, קיימים גופים ומוסדות ציבוריים העוסקים בנושאי הבטיחות ובריאות העובד. המוסד הציבורי העיקרי המטפל בבטיחות הוא המוסד לבטיחות ולגיהות, העוסק בפעילות לקידום הבטיחות ברמת המפעל וברמה הכלל-ארצית. למוסד סניפים בארבע הערים הגדולות והוא מקיים מגוון פעולות הדרכה, יעוץ, מתן מידע, ופעולות אחרות לקידום הבטיחות בעבודה. המוסד לביטוח לאומי הוא האחראי העיקרי לביטוח נפגעי עבודה ושיקומם, וכן מממן פעולות מיוחדות ומחקרים בבטיחות. הוועדה

לפעולה מונעת ומחקר בבריאות בעבודה (הפועלת במשרד העבודה והרווחה) מממנת פעילויות ומחקרים שעניינם קידום הבטיחות והבריאות בעבודה, ואילו המחלקה לבטיחות, גיהות ואיכות חיים בעבודה בהסתדרות הכללית פועלת לשמירת בריאות העובד במסגרת המאבק המקצועי לשיפור איכות חיי העובד. במסגרת שירותי הבריאות הכלליים קיימים גם שירותי רפואה תעסוקתית, המקיימים בדיקות קבלה לעבודה, בדיקת כושר עבודה ומעקב אחרי בריאות העובד. התאחדות התעשיינים בישראל עוסקת ומקדמת את נושאי הבטיחות בעבודה (במסגרת המחלקה לניהול תעשייתי באגף עבודה ומשאבי אנוש), בעיקר על-ידי ייזום ומעורבות במחקר, פיתוח ויישום פעולות בבטיחות ובגיהות במקומות העבודה, וביצוע פרויקטים מיוחדים לקידום הבטיחות בתעשייה.

פירוט מלא של משרדי הממשלה והמוסדות העוסקים בבטיחות - כולל כתובות ומספרי טלפון - אפשר למצוא בספר "מי ומי בבטיחות, גיהות ובריאות תעסוקתית", בהוצאת המוסד לבטיחות ולגיהות. להלן נסקור בקצרה רק את המוסדות העיקריים המטפלים במכלול נושאי הבריאות והגיהות בעבודה במדינת ישראל.

שרות הפיקוח על העבודה

שרות הפיקוח על העבודה פועל כיחידה של משרד העבודה והרווחה, מתוקף חוק ארגון הפיקוח על העבודה. השירות מפקח על ביצוע חוקי הבטיחות במקומות העבודה, ותפקידו העיקרי הוא מניעת תאונות עבודה ומחלות מקצוע. שרות הפיקוח אחראי גם על ביצוע חוק עבודת הנוער, חוק עבודת נשים, חוק שעות עבודה ומנוחה, ותקנות שונות הקשורות לבטיחות ולרווחת העובד. בנוסף לפעולות הפיקוח השוטפות, אחראי השרות על הסמכת בודקים מוסמכים למעליות, כלי לחץ, מכונות הרמה וכד', הסמכת

מעבדות ובודקים מוסמכים לבדיקות סביבתיות, אישור של מינוי מנהלי עבודה בבניה, ממונים על הבטיחות, ממונים על פיצוצים ועוד.

לשרות הפיקוח סניפים בארבע הערים הגדולות, בהם פועלים מפקחי עבודה, העורכים, בין היתר, ביקורי פיקוח במפעלים. למפקח עבודה אזורי סמכות להפסיק את העבודה במפעל, להוציא צו שיפור המחייב את המעביד במקום העבודה לנקוט צעדים שונים, להוציא צו בטיחות האוסר שימוש במכונה או מתקן, ועוד. במקרה של תאונת עבודה במפעל, שכתוצאה ממנה נעדר הנפגע מעבודתו שלושה ימים או יותר, יש לשלוח הודעה על תאונה למחלקת הפיקוח. מפקחי העבודה חוקרים תאונות חמורות במטרה להפיק לקחים ולמנוע הישנותן בעתיד.

שרות הפיקוח על העבודה: כתובות וטלפונים

הנהלה ומשרד ראשי: רח' קפלן 2, קריית הממשלה ירושלים 91008	טל. 02-694211
אזור תל-אביב:	טל. 02-6752307
רח' סלמה 53, תל-אביב	טל. 03-5126949
אזור המרכז:	טל. 03-5125279
רח' סלמה 53, תל-אביב	טל. 03-5126941
אזור ירושלים:	טל. 03-5125273
רח' יפו 30, ת.ד. 146 ירושלים 94142	טל. 02-249941
אזור חיפה וצפון:	טל. 02-6294973
דרך העצמאות 82, ת.ד. 33119 חיפה 33034	טל. 04-643081
רח' חסן טוקרי 5, ת.ד. 46047 חיפה 33111	טל. 04-8619827
אזור ב"ש והדרום: דרך הנשיאים, מרכז הנגב, ת.ד. 4521 ב"ש	טל. 07-6497177

המוסד לבטיחות ולגיהות

המוסד לבטיחות ולגיהות הינו גוף ציבורי שהוקם על-פי חוק ארגון הפיקוח על העבודה במטרה לקדם את תנאי הבטיחות והגיהות בעבודה. פעולות המוסד כוללות הדרכה, סיוע, יעוץ והסברה למפעלים בכל הקשור לבטיחות ולגיהות במקום העבודה. באופן מיוחד, מסייע המוסד לבטיחות להקמת ועדות בטיחות, מקיים קורסי הדרכה בבתי מלאכה קטנים, עורך כנסים, ימי-עיון, השתלמויות וקורסים בנושאי בטיחות שונים, מפעיל ניידת הדרכה המדגימה התנהגות בטיחותית נאותה, וכן עוסק בייעוץ הנדסי-בטיחותי והוצאה לאור של פרסומים בנושאי בטיחות, כולל בטאון דו-חודשי "בטיחות", עלון קיר חודשי, ומגוון כרזות. במסגרת המוסד לבטיחות ולגיהות פועל מרכז מידע המספק מידע עדכני בשאלות בטיחותיות וגיהותיות לפונים אליו בשאלות.

המוסד לבטיחות פועל באמצעות סניפיו בארבע הערים הגדולות. מדריכי המוסד מבקרים במפעלים ובבתי מלאכה ועוסקים שם בפעולות הסברה, יעוץ, סיוע לפעילות ועדות בטיחות במקום העבודה וכד'.

המוסד מבצע גם סקרי סיכון והכנת תכניות בטיחות למפעלים (תמורת תשלום), בנוסף לביצוע מדידות כגון רעש, תאורה, ועוד.

מוסד לבטיחות ולגיהות: כתובות וטלפונים			
הנהלה:	רח' מזא"ה 22 תל-אביב 65231	טל. 03-5266431	פקס. 03-5266457
מרכז מידע:	רח' מזא"ה 22 תל-אביב 65231	טל. 03-5266455	פקס. 03-5266456
מחלקת הנדסה:	רח' מזא"ה 22 תל-אביב 65231	טל. 03-5266438	פקס. 03-5266456
מחלקת הדרכה:	דרך הים 2 בת-ים 59303	טל. 03-5553070-1	פקס. 03-6593449
מחלקת הפצה:	רח' סלומון 7 תל-אביב 66050	טל. 03-6874933	פקס. 03-6875038
סניף תל-אביב:	רח' סלומון 7 תל-אביב 66050	טל. 03-6883626	פקס. 03-5372144
סניף חיפה:	דרך העצמאות 60 חיפה 31006	טל. 04-8669062	פקס. 04-8671483
סניף ירושלים:	דרך בית-לחם 118 י-ם 93428	טל. 02-6723110	פקס. 02-6732880
סניף באר-שבע:	קרן היסוד 21 באר-שבע 84896	טל. 07-6276389	פקס. 07-6275129

מחלקות לרפואה תעסוקתית של קופות החולים

במסגרת קופות החולים השונות פועלות מחלקות אזוריות, המספקות שירותי רפואה תעסוקתית. השירות הבריאותי ניתן לכלל האוכלוסיה מתוקף חוק, ומתבטא, בין היתר, בזיהוי גורמי סיכון בעבודה, עריכת בדיקות ומעקבים הן לקביעת כושר עבודה והן לזיהוי חשיפה לחומרים מסוכנים, איבחון מחלת מקצוע, ושיקום עובדים שנפגעו.

ההפניה לקבלת שרות רפואה תעסוקתית מתבצעת על-ידי הרופא המטפל (רופא המשפחה או רופא המפעל), מנהל כח-אדם במקום העבודה, ועד העובדים, או על-ידי פניה אישית (לגבי עצמאים המשלמים מס מקביל).

באופן מיוחד, מבצעות המחלקות לרפואה תעסוקתית את הבדיקות הבאות:

- בדיקות קבלה לעבודה (לקביעת התאמת העובד לתפקיד).
- בדיקות פיקוח על-פי תקנות משרד העבודה (לאיתור חמרים כארסן, כספית, עופרת, רעש, אבק מזיק וכד').
- בדיקת כושר עבודה (של עובד שנפגע או שחלה).
- בדיקת החמרת מצב (במקרה של תלונת נפגע על החמרה בפגיעה קודמת).

מרכזי רפואה תעסוקתית: כתובות וטלפונים			
קופ"ח של ההסתדרות הכללית:	רח' ארלוזורוב 148 תל-אביב, 61098	טל. 03-6923568	
קופ"ח לעובדים לאומיים:	רח' שפרינצק 23 תל-אביב, 64738	טל. 03-6970355	
קופ"ח מכבי	רח' המרד 27 תל-אביב,	טל. 03-5193535	
קופ"ח מאוחדת	רח' שפרינצק 15 תל-אביב	טל. 03-5143535	

(את הכתובות של המרפאות אפשר למצוא בספר "מי ומי" בהוצאת המוסד לבטיחות ולגיהות).

המוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח לאומי, שהוקם על-פי חוק הביטוח הלאומי, אחראי, בין היתר, על ביטוח, ריפוי ושיקום של נפגעי עבודה. כל עובד שכיר מבוטח, למעשה, בענף תאונות עבודה במוסד לביטוח לאומי (גם אם מעבידו לא הצהיר עליו ולא שילם עבורו למוסד). במסגרת זו הוא זכאי לדמי פגיעה (לתקופת העדרות מ-3 ימים ועד 26 שבועות), קיצבה או מענק נכות, קיצבת תלויים לבני משפחת

הנפגע במקרה מוות, כיסוי הוצאות הטיפול הרפואי הנובע מהפגיעה בעבודה, ושירותי שיקום מקצועי לנכים שאינם מסוגלים לעבוד בעבודתם הקודמת.

למוסד 17 סניפים בערי הארץ, בהם מטפלים פקידי תביעות בתביעות נפגעים בתאונות עבודה ומחלות מקצוע. במקרה של חשש לנכות, מפעיל המוסד לבטוח לאומי ועדות רפואיות שתפקידן לקבוע את דרגות הנכות של נפגעים בעבודה. בסניפי המוסד נמצאים גם פקידי שיקום המטפלים באספקטים השונים של שיקום הנפגע, ובמידת הצורך מפנים אותו למחלקת השיקום של המוסד בה מסייעים לנפגע לרכוש מקצוע חדש. לנפגעים קשה מסייעים בעת הצורך גם על-ידי מענקים כספיים לצורך התאמת תנאי מגורים, רכישת אביזרי-עזר ורכישת רכב.

המוסד לביטוח לאומי מממן מחקרים ופעולות שונות בבטיחות, ואף משתתף בהוצאות של מפעלים וגופים בגין פעולות מיוחדות למניעת תאונות עבודה. לקבלת פרטים על השתתפות במימון פעולות מיוחדות בבטיחות, יש לפנות לקרן מנוף הפועלת בענף נפגעי עבודה במוסד לביטוח לאומי.

המוסד לביטוח לאומי: כתובות וטלפונים		
הנהלה ומשרד ראשי:	שד' ויצמן 13 ירושלים, 91909	טל. 02-6709211
ענף נפגעי עבודה:	שד' ויצמן 13 ירושלים, 91909	טל. 02-6709692
קרן מנוף למימון פעולות בבטיחות:	שד' ויצמן 13 ירושלים, 91909	טל. 02-6709608

משרד העבודה והרווחה

בראש אגף הפיקוח על בטיחות ובריאות בעבודה. עומד מפקח עבודה ראשי, לידו רופא, מפקח רפואי ארצי ומפקחי עבודה אזוריים.

עיקרי תפקידי האגף, תקינה וחקיקה בתחומי בטיחות, גהות ובריאות בתעסוקה ופיקוח על בטיחות ובריאותו של העובד במקומות העבודה.

במשרד העבודה פועל ממונה על פעולה מונעת ומחקר בבריאות בעבודה.

הממונה מקציב כספים לפעולות מחקר בבטיחות ובריאות בעבודה למוסדות וגופי מחקר.

משרד הבריאות

בראש שרות לבריאות העובד עומדת רופאה, השרות קובע מדיניות ומפקח על ביצוע איכות וכמות בשני תחומים, מניעת סיכונים שנובעים מעבודה וקידום בריאות כללית, תוך ניצול מקום העבודה כמסגרת ארגונית ופיסית, להעברת תוכניות למניעת עישון, פעילות גופנית והדרכה לתזונה נכונה.

המחלקה לבטיחות, גיהות ואיכות חיים בעבודה של הסתדרות העובדים הכללית החדשה

המחלקה לבטיחות גיהות ואיכות חיים בעבודה מהווה מחלקה באגף לאיגוד מקצועי של ההסתדרות הכללית, מטרתה העיקרית היא שמירה על בריאות העובד, בטיחותו ושיפור איכות חיי העבודה שלו.

המחלקה מנהלת פעילות להשגת מטרותיה באמצעות מועצות הפועלים, רכזי אגודות מקצועיות, רכזי בטיחות, ועדי עובדים, נציגי עובדים בוועדות בטיחות במפעלים, ובאמצעות הסתדרויות ואיגודים מקצועיים ארציים.

המחלקה לבטיחות גיהות ואיכות חיים בעבודה מעודדת הכשרת נאמני בטיחות במועצות פועלים, ומסייעת להם בפעילותם. כן מקיימת המחלקה סיורים, סדנאות, סמינרים, ימי עיון וכדומה לנציגי העובדים בוועדות הבטיחות שבמפעלים.

להסתדרות נציגים בגופים ממלכתיים וציבוריים העושים במלאכת הבטיחות (המוסד לביטוח לאומי, המוסד לבטיחות ולגהות ועוד).

המחלקה לבטיחות, גיהות ואיכות חיים בעבודה של הסתדרות העובדים הכללית החדשה		
בית הוועד הפועל,		
ההסתדרות הכללית,	רח' ארלוזורוב 93, תל-אביב. 62098	טל. 03-5444669

המחלקה לניהול תעשייתי של התאחדות התעשיינים בישראל

התאחדות התעשיינים בישראל היא הארגון הגדול ביותר של התעשיינים בישראל, ועם מטרותיה העיקריות אפשר למנות את קידום התעשייה והגדלת היצוא. ההתאחדות מייצגת יותר מ-1,000 מפעלים מהסקטור הפרטי, הציבורי והממשלתי, והינה ארגון המעסיקים הגדול ביותר במדינה.

ההתאחדות מטפלת בנושא בטיחות גיהות ובריאות העובד במסגרת המדור לפירון בטיחות ובריאות בעבודה, הפועל במחלקה לניהול תעשייתי, במסגרת אגף עבודה ומשאבי אנוש. כן פועלת ההתאחדות בנושאי בטיחות הקשורים לאיכות הסביבה, במסגרת אגף כימיה ופרמצבטיקה.

להתאחדות נציגים בגופים הממלכתיים והציבוריים העושים במלאכת הבטיחות (המוסד לביטוח לאומי, המוסד לבטיחות ולגיהות, מכון התקנים, ועוד), ובנוסף היא יוזמת ומממנת פעולות שונות ומחקרים לקידום הבטיחות בתעשייה ובענפים אחרים. מקיימת סדנאות לדרג הניהולי הבכיר למודעות לבטיחות, יוזמת כנסי הסברה ומעודדת שימוש בתהליכים ומתקנים בטיחותיים במפעלים.

המחלקה לניהול תעשייתי באגף עבודה ומשאבי אנוש - התאחדות התעשיינים בישראל מדור לפיריון בטיחות ובריאות בעבודה
בית התעשייה, רח' המרד 29 תל-אביב 68125, טל. 03-5198818-19, 03-5198787

ארגון הממונים על הבטיחות והגיהות בישראל

הארגון הינו עמותה בה יכולים להיות חברים ממוני בטיחות בלבד. מטרת הארגון הן: לפעול למען קידום הבטיחות ומדע הבטיחות, לאגד וללכד את כל ממוני הבטיחות, וליזום פעולות לקידום המקצועי של חברי העמותה. הארגון מארגן כנסים, ימי-עיון, סיורים והשתלמויות בבטיחות לחבריו. הארגון פועל במשרדי המוסד לבטיחות ולגיהות, רח' סלומון 7 תל-אביב.

המדור לבטיחות במרכז החקלאי

המרכז החקלאי הינו חלק מההסתדרות הכללית של העובדים, ומייצג כ-300,000 חברים בישובים ובבתי-ספר חקלאיים. במרכז קיים מדור לבטיחות המנוהל על-ידי ועדה ציבורית, והמכשיר פעילי בטיחות למגזר החקלאי על-ידי קורסים וימי-עיון. אנשי המדור עורכים גם ביקורים במשקים חקלאיים במטרה לחשוף מחדלים בטיחותיים ולהציע פתרונות נאותים. המדור שוכן ברח' שאול המלך 8 ת"א.

ועדת הבטיחות המרכזית של צי הסחר הישראלי

הוועדה הוקמה על-ידי חברות הספנות, והיא פועלת כיום בהתאם לדרישות ארגון העבודה הבינלאומי (ILO) במטרה למנוע תאונות של ימאים. בוועדה חברים נציגי משרד התחבורה, העבודה, המוסד לבטיחות ולגיהות, חברות הספנות, איגודי הימאים והמוסד לביטוח לאומי. מטרת הוועדה: קידום הבטיחות בצי הסחר הישראלי על-ידי הכנת נהלי עבודה, קידום המודעות לבטיחות, חקירת תאונות עבודה והסקת לקחים, הפקת פרסומים וכרזות בבטיחות, והדרכת צוותי האניות בדבר הבטיחות בעבודה ובים.

מגן דוד אדום

מד"א פועל על-פי חוק מגן-דוד-אדום תש"י, המחייב אותו להגיש עזרה ראשונה, שירותי אמבולנסים, הדרכה בעזרה ראשונה, ושירותי בנק-דם. מד"א מעניק שירותי הצלה ועזרה טרום-רפואית בכל רחבי הארץ, ומפעיל כ-600 אמבולנסים לפינוי נפגעים. מד"א עוסק בהדרכה רפואית ופרה-רפואית בקנה מידה נרחב, ומסייע למפעלים בהיערכות לטיפול בנפגעים, הקמת מירפאות וחדרי עזרה ראשונה וכדומה.

מכון התקנים הישראלי

המכון עוסק בתקינה, בדיקות תווי תקן, ואבטחת איכות, ובמסגרת זו מתייחס גם לאספקטים הבטיחותיים של מוצרים ותהליכים. המכון רשאי להעניק "תו תקן" למוצר, המעיד, בין היתר, גם על רמת בטיחות טובה של המוצר והשימוש בו. המכון מקיים מעקב אחרי המוצרים בעלי תו תקן כדי להקפיד על רמתם הנאותה.

כתובות וטלפונים שונים	
ארגון הממונים על הבטיחות: רח' סלומון 7 תל-אביב, 66050	טל. 03-6390042
המדור לבטיחות במרכז	טל. 03-6929969
החקלאי:	טל. 03-6929944
ועדת הבטיחות של צי הסחר: דרך העצמאות 60 חיפה, 31006	טל. 04-8645586
(במוסד לבטיחות ולגיהות)	
מגן דוד אדום: משרד ראשי -	טל. 03-6300222
מכון התקנים הישראלי:	טל. 03-6465191-2
רח' חיים לבון 42 תל-אביב, 69977	

הוועדה לחומרים מסרטנים, מוטגניים וטרטוגניים

הוועדה ממונה על-ידי מנכ"ל משרד הבריאות וחברים בה נציגי משרדי הבריאות, העבודה, החקלאות, המסו"ת, קופ"ח, המוסד לבטיחות ולגיהות, המשרד לאיכות הסביבה ועוד. תפקידי הוועדה הינם לקבוע ולעדכן את רשימת החומרים החשודים כמסרטנים, להמליץ על דרכים לצמצום חשיפת הציבור לחומרים מסרטנים, וליעץ בדבר נקיטת צעדי מניעה או צמצום הנזק הבריאותי.

הוועדה המיעצת לענייני בטיחות קרינה

הוועדה פועלת מתוקף תקנות הרוקחים, וחברים בה נציגי משרד העבודה, בתי-חולים, מרכזי מחקר גרעיניים, ומכוני מחקר. תפקידי הוועדה: ליעץ לממונה על הקרינה בכל הקשור לבטיחות בעבודה עם מתקנים רדיואקטיביים ותקני חשיפה לקרינה.

הוועדה הרפואית לעניין אבק מזיק

הוועדה הוקמה ע"י המנהלים הכלליים של משרדי הבריאות, העבודה והרווחה, וחברים בה גם נציגי מוסדות רפואיים, המוסד לביטוח לאומי, ועוד. תפקידי הוועדה הינם להמליץ לשר העבודה בדבר פעולות בטיחותיות בקשר לאבק מזיק (כגון של אסבסט, צורן דו-חמצני, וטלק), לקבוע אבחנות סופיות לגבי מחלות אבק, להמליץ על מינוי רופאים לנושא בדיקות הקשורות לחשיפה לאבק ועוד. הוועדה אחראית לריכוז כל המידע הקיים בארץ בנושא אבק מזיק, כולל רשימות עובדים החשופים לו, והחולים במחלות שהן תוצאת החשיפה לאבק מזיק.

הוועדה הטכנית לאסבסט ואבק מזיק

הוועדה פועלת כתת-ועדה של הוועדה הרפואית לעניין אבק מזיק, ופועלת מכח תקנות הבטיחות בעבודה (גיהות תעסוקתית ובריאות הציבור והעובדים באסבסט, טלק וצורן דו-חמצני גבישי), התשמ"ד-1984. תפקידה, ליעץ לוועדה הרפואית בכל הקשור להיבטים הטכניים של עבודה באסבסט ואבק מזיק ושימוש בחומרים אלה. מתפקיד הוועדה לאשר שיטות בדיקה סביבתיות תעסוקתיות נדרשות, ולהפיץ הנחיות בנושאים אלה.

ועדת ההיגוי הבינמשרדית לטיפול בחומרים מסוכנים ובפגעי טבע

בוועדת ההיגוי הבינמשרדית מיוצגים כל משרדי הממשלה שיש להם נגיעה באיכות הסביבה, הבריאות והבטיחות, וכן נציגי הג"א, מד"א, מרכז השלטון המקומי ומומחה ברפואת חרום. תפקיד הוועדה הינו להיות גוף המטה והגורם המתאם בין המשרדים השונים בנושא חומרים מסוכנים ומפגעי טבע, לסייע ולקיים מעקב אחרי מרכז המידע לחומרים מסוכנים הקיים במקחל"ר (הג"א), ליעץ ולפעול בכל הקשור להערכויות לשעת חרום ומפגעי חומרים מסוכנים, לפעול לצמצום הנזק לאוכלוסייה מאירועי חמ"ס וכדומה.

ועדת משנה לבטיחות בעבודה במסגרת ועדת העבודה והרווחה של הכנסת

ועדת המשנה לבטיחות בעבודה מטפלת בנושאי התחיקה הבטיחותית על כל היבטיה, ומתפקדת במסגרת ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

פרק ב'

ארגון הבטיחות במקום העבודה

החובות בדבר היערכות מפעל לטיפול בנושאי בטיחות העובדים בו, וחובות המעביד והעובד בבטיחות ובגיהות בעבודה, מופיעים בעיקר בשלושה חוקים: פקודת הבטיחות בעבודה (נוסח חדש) 1970, חוק ארגון הפיקוח על העבודה 1954, ופקודת התאונות ומחלות משלח-יד 1945. תקנות רבות הותקנו על-פי חוקים אלה, תקנות המצויינות ברשימה מרוכזת בנספח א' בספר זה. פרק זה דן באחריות המעביד בנוגע לשמירה על בטיחות ובריאות העובדים במפעל, ומציג את כללי ההתנהגות בעבודה ואת המנגנונים השונים במפעל המיועדים להבטיח את שלום העובדים (פרק ו' דן באופן נפרד בחובות העובדים בבטיחות). הפרק הנוכחי דן בארגון מערך הבטיחות במפעל כפי שמתחייב בחוק, וכולל, בין היתר, הקמתה של ועדת בטיחות משותפות להנהלה ולעובדים, מינוי ממונה על הבטיחות במפעל, ומינוי נאמני בטיחות מבין העובדים. הפרק גם מציג את עיקר הפעולות הנדרשות בניהול הבטיחות במפעל, והכוללות, למשל, הכנת תכנית בטיחות, הכנת נהלי איתור וסילוק מפגעים, מתן הדרכה בטיחותית ומידע לעובדים בדבר סכנות בעבודתם ועוד.

האחריות על הבטיחות במקום העבודה

האחריות מוטלת על תופש המפעל

באופן כללי, האחריות לקיום חוקי ותקנות הבטיחות והבריאות מוטלת על תופש המפעל או על בעל המפעל. משמעות המונח "תופש המפעל" רחבה. כאשר הכוונה היא לאדם שמנהל את המפעל בפועל - גם אם אין הוא הבעלים שלו. לשם הפשטות, נכנה להלן את תופש המפעל האחראי גם בכינוי "מעביד".

אחריות מנהלים בחברה או בשותפות

במקרה של חברה או שותפות, אפשר לראות כאחראי לעבירת בטיחות כל אחד מהמנהלים, השותפים או הפקידים האחראים בחברה. פסקי דין שונים קבעו כי אחריות כנ"ל לא חלה על מנהל או פקיד אחראי שאינם מעורים כלל בתהליכי העבודה, ושתפקידם פורמלי בלבד.

אחריות נושא משרה בתאגיד לקיום חוק החומרים המסוכנים

חוק החומרים המסוכנים העוסק בחובת קבלת היתר רעלים ובאופן טיפול ואיחסון שלהם קובע כי כל "מנהל פעיל בתאגיד, שותף (למעט שותף מוגבל), או פקיד האחראי מטעם התאגיד על התחום שבו בוצעה העבירה" חייב לפקח ולעשות את כל מה שניתן למניעת עבירות על חוק החומרים המסוכנים. אם נעברה עבירה על-פי חוק זה, חזקה היא כי נושא המשרה (מהמצויינים לעיל) בתאגיד הפרו את חובתם בעניין זה, אלא אם הוא הוכיח כי "עשה כל שניתן כדי למלא את חובתו".

אחריות העובד

אם מעשה או מחדל שתופש המפעל אחראי להם על פי החוק בוצעו למעשה על ידי עובד או אדם אחר, תחול האחריות גם על עובד או אדם זה. במיוחד נכון הדבר לגבי עובדים שהפרו תקנות או חובות החלות עליהם. במקרה שתופש המפעל יכול להוכיח שהוא נקט אמצעים סבירים למניעת ההפרה או המחדל (של אחרים), אפשר לפטור אותו מהאחריות לעבירה.

אחריות קבלן ושוכר מכונה

קבלן הבונה מחדש מבנה או מיתקן במפעל, נחשב כתופש המקום שנמסר לו, והוא הדין גם לגבי בעלים או שוכר של מכונה שאיננו בעל המפעל. הכוונה הכללית במקרים כאלו היא להדגיש כי האחריות עשויה לחול על המעביד הישיר של העובדים שנפגעו - גם אם אין הוא תופש המפעל או בעליו.

אחריות מנהל עבודה בבניה

בכל עבודת בניה, על מזמין העבודה (או הקבלן הראשי האחראי לעבודת הבניה) למנות מנהל עבודה שהינו האחראי העיקרי על הבטיחות בעבודת הבניה. כל אימת שקבלן בונה בתחום המפעל, ויש לעובדי המפעל גישה לאתר הבניה, האחראי על הבטיחות הינו מנהל המפעל. פירוט מלא יותר של האחריות בבטיחות בביצוע עבודות בניה מובא בפרק ח'.
פב"ט 219-224, תב"ע (עבודות בניה).

הגדרת "מפעל" על-פי פקודת הבטיחות בעבודה

מפעל כמקום בו עובדים לצורך השתכרות

פקודת הבטיחות בעבודה חלה על כל מפעל כפי שהוא מוגדר בפקודה, ולא דווקא כפי שמקובל להגדיר בחיי היום-יום. הפקודה מגדירה "מפעל" ככל מקום בו מתבצעת עבודת כפיים לשם ייצור או עיבוד של מוצר או חלק ממנו, ופעולת המפעל הינה לצורך השתכרות או לצורך משלח-יד, אם מועסקים שם עובדים שכירים, הגדרת "מפעל" תופסת רק אם לבעלים יש זכות גישה ושליטה על המקום. ההגדרה הינה רחבה מאוד, ויכולה לכלול הן מבנים והן קרקע לא בנויה.

מקומות עבודה נוספים שגם הם נחשבים כ"מפעל"

בנוסף להגדרה הכללית של "מפעל", גם המקומות המוצגים להלן (אם עובדים שם אנשים בעבודת כפיים) הם בגדר "מפעל". מקום במפעל שאיננו משמש כלל לצרכי התהליכים המתבצעים בו (ואינו נמנה עם הסוגים המצויינים להלן), איננו מוגדר כ"מפעל" בפקודת הבטיחות (מכאן והלאה נכנה פקודה זו בכינוי המקוצר פב"ט).

- (א) מקום שבו נעשית פעולה הקשורה לחיפוש, קדיחה, הספקה, וכד' של נפט.
- (ב) מכרה ומחצבה - כולל המתקנים והבניינים הנכללים בהם.
- (ג) מקומות בהם מטפלים באריגים - כולל קיפול, אריזה וכד'.
- (ד) מספנה או מיבדוק לאניות.
- (ה) מקום בו מבוצע קידוח מים או אספקת מים על-ידי כח מכני.
- (ו) מפעלי ביוב והשקיה - לרבות תחנות שאיבה המשמשות אותם.
- (ז) תחנה הידראולית לייצור כח.
- (ח) מקומות בהם עוסקים בדפוס, כריכה והפקת סרטים.
- (ט) מקומות ליצור, תיקון, וטפול כלי רכב - כשירות למוסד ציבורי או כחלק מעסק אחר.
- (י) מקום לעשייה וטיפול בתלבושות, תפאורות וחפצים אחרים, המיועדים להפקת סרטים או הצגות (למעט במה או חדר הלבשה בתיאטרון).
- (יא) מקום לעשייה או תיקון רשתות לדייג.
- (יב) מקום בו נעשים מצרכים ממתכת או מעץ הקשורים לעיסוק או השתכרות - כולל בשביל מוסד או שירות ציבורי.
- (יג) מקום בו מכינים מצרכים הקשורים לבניה או בניה הנדסית.
- (יד) מכבסה המשרתת עסק אחר או הקשורה למוסד ציבורי (כולל לשירות עצמי).
- (טו) מעבדה.
- (טז) מקום בו עוסקים במיון מצרכים הקשורים לעבודה במפעל.
- (יז) מקום לרחיצה או מילוי של בקבוקים, מיכלים ואריזות, הקשורים לעבודה במפעל.
- (יח) חדרי אוכל ומנוחה המיועדים לרווחת העובדים - אם הם נמצאים בשטח המפעל.
- (יט) מקומות בו מתבצעים תהליכי תכנון, עיצוב, שרטוט, ניסוי חומרים ותהליכים, מבחנים במצרכים, ניהול, מסחר, וכד' - בתנאי שהם קשורים לעבודה במפעל, ושהם נמצאים בשטח המפעל או מסביב לו.
- (כ) בית מטבחיים או משחטת עופות.
- (כא) מסעדה הצמודה למפעל.
- (כב) בית מלאכה או מפעל השייכים לאגודה שיתופית חקלאית - גם אם העיסוק בהם איננו לשם השתכרות או מהווה משלח-יד.
- (כג) מקומות לייצור, בקרה והספקת חשמל, ושנאים עובדים בהם - למעט אם המקום נועד רק להפעלת מנוע או מכשיר חשמלי לתאורה, חימום, שידור וכד'.

מקומות עבודה שחלים עליהם רוב הכללים החלים על "מפעל"

- (א) סדנאות במוסדות חינוך.
- (ב) מוסד צדקה או מוסד לתיקון עבריינים בו מבוצעת עבודת כפיים.
- (ג) נמלים, אניות, וטעינת/פריקת פחם מאניות.
- (ד) מחסן שאיננו חלק ממפעל, או השייך לבעל רציף, ואשר משתמשים בו בכח מכני.
- (ה) בניה או בניה הנדסית. המושג "בניה" כולל גם הכנת יסודות, הקמה, שינוי, הריסה, שיפוצים וכד', וכן גם עבודות הקשורות לבנין כגון התקנת מערכות למים, לביו, לחשמל, להסקה, לתקשורת וכד'. פרק ח' בספר זה דן בתקנות הבטיחות בבניה.

פתיחת מפעל וקיום פנקס מפעל ורשומות אחרות

פתיחת מפעל

על פתיחת מפעל על ידי מעביד חדש יש להודיע בכתב למפקח העבודה האזורי עד עשרה ימים לפני תפישת המפעל. ההודעה חייבת לכלול את שם התופש, כתובת המפעל ומהות המפעל.

הצגת תמצית פקודת הבטיחות

בכניסה ראשית של הבניין יש להציג תמצית של פקודת הבטיחות (ראה בהמשך), תקציר של התקנות החלות במפעל, ואת מענו של מפקח העבודה האזורי. כל עובד במפעל יכול לבקש מהמעביד עותק של כל התקנות החלות באותה שעה במפעל.

פנקס המפעל

בכל מפעל יש לנהל פנקס מפעל (בעברית או בערבית), ובו יש לרשום:

- (1) פרטים בנוגע לסיווד המפעל וצביעתו.
- (2) פרטי תאונות ומחלות מקצוע עליהם חלה חובת דיווח למפקח העבודה.
- (3) הפטורים השונים שניתנו למפעל.
- (4) תסקירי ותעודות בטיחות שונים.

וכך יהיה מבנה הפנקס:

- חלק א': - רישומי זיהוי
 - חלק ב': - פעולות בניה ובניה הנדסית
 - חלק ג': - מינוי אנשים לתפקידים מיוחדים (כולל ממונה על בטיחות, והעובדים הרשאים לטפל במכונות או בממסרות בתנועה. במחצבה: כולל הממונה על הפיצוצים, מנהל מחסן חומרי הנפץ (המפוצצים המקצועיים))
 - חלק ד': - סיווד הקירות במפעל, צביעתם וניקויים
 - חלק ה': - דודי קיטור, קולטי קיטור וקולטי אוויר
 - חלק ו': - עגורנים, מכונות הרמה ומעליות
 - חלק ז': - בדיקת בטיחות של חפירה או מילוי
 - חלק ח': - בדיקת בטיחות של פיגום
 - חלק ט': - תאונות עבודה ומקרים מסוכנים
 - חלק י': - מחלות מקצוע
 - חלק י"א': - רישומי מפקח עבודה בדבר אופן ניהול הפנקס
- את פנקס המפעל יש לשמור לשנתיים נוספות ממועד הרישום האחרון בו. פב"ט 195-200, צו הבטיחות בעבודה (פנקס כללי), תש"ך-1959.

תהליכים משפטיים, עבירות ועונשים

הגדרה מרחיבה של "עובד" על-פי פקודת הבטיחות בעבודה לעניין פקודת הבטיחות בעבודה, עובד הינו הן שכיר והן עצמאי.

תביעה פלילית נגד המעביד

הפרה של חוקי הבטיחות השונים יכולה לגרור תביעה פלילית נגד המעביד (או עובד אחר) הנדונה בבית דין לעבודה, שם הוא צפוי לעונש קנס ו/או מאסר - בהתאם לחומרת העבירה ונסיבות האירוע.

קנס מנהלי קצוב של 3,000 ש"ח לעבירת בטיחות

למרבית העבירות על סעיפי פקודת הבטיחות בעבודה וחוק ארגון הפיקוח על העבודה נקבע בשנת 1995 קנס מנהלי קצוב (ברירת קנס) בגובה של 3,000 ש"ח, והן נחשבות עבירות מנהליות. עבירה מנהלית חוזרת חייבת בכפל קנס.

עבירות ברירת קנס (עבירות מנהליות) מאפשרות הימנעות ממשפט

עבירות מנהליות מוכרות לעוסקים בנושא הבטיחות בעבודה שנים רבות עוד לפני שהעניין הוסדר בחוק מוגדר. שר העבודה איפשר, לגבי חלק מעבירות הבטיחות, להטיל קנסות (עבירות ברירת קנס) במקום להפעיל הליכים משפטיים ממושכים ויקרים יחסית. הדבר הקטין סירבול, ולעיתים גרם למהססים בהודאה בעבירה שנאשמו בה לשלם את הקנס ולסיים את ההליך. לאדם ששילם קנס שנקבע במסגרת זו "כופרה העבירה", וההליך המשפטי בגין העבירה הסתיים לגביו. הליך זה הביא בשלב מסויים לחקיקת חוק העבירות המנהליות התשמ"ו - 1985. חוק זה תיקן סעיפים מוקדמים שפעלו על פיהם בפקודת הבטיחות בעבודה, ואף הרחיב את האפשרות להטיל ברירת קנס על נושאים נוספים שלא בתחום הבטיחות. למפקחי משרד העבודה ישנה הסמכות ושיקול קביעות ברירת קנס על עבירות בטיחותיות, וכך לאפשר הימנעות מהליך משפטי מלא. כתוצאה מכך נחסך כסף והוצאות למדינה, נמנע סירבול משפטי והפעלת המערכת המשפטית, וגם לעברייני נחסכים זמן וטרחה.

קנס מנהלי של 1,400 ש"ח עקב אי מסירת מידע

עבירה מנהלית של אי מסירת מידע על סיכונים או תוצאות בדיקות נקנסת בסכום של 1,400 ש"ח לכל עובד לגביו בוצעה העבירה.

העונש על הפרת חובת בטיחות

אם לא מוטל קנס במסגרת עבירה מנהלית, אלא מוגשת תביעה לבימ"ש, ואם לא צויין אחרת - העונש המקובל על עבירה על חוקי הבטיחות הוא מאסר ששה חודשים או קנס של 9,600 ש"ח (נכון לינואר 1994), ועונש כפול לעבירות העלולות לגרום חבלה גופנית או מוות. בנוסף, על כל יום בו נמשכת העבירה, אפשר להטיל עונש מאסר של ארבעה-עשר יום או קנס של 970 ש"ח ליום.

צו לנקיטת אמצעים

בית משפט רשאי להוציא צו המחייב מעביד שהורשע בעבירת בטיחות לנקוט אמצעים שונים תוך פרק זמן נתון. כל עוד הצו בתוקף, אי אפשר להטיל על המעביד עונשים נוספים בגין אותה עבירה.

עבירות שונות בבטיחות

בגדר עבירות בטיחות יש לכלול - בין היתר - אי מתן הודעה על תפישת מפעל, הפרעה למפקח עבודה, זיוף או השחתה של תעודות ומסמכים הקשורים לחוקי הבטיחות, התחזות לאחר, מתן הצהרה כוזבת ועוד.
פב"ט 225-245.

אחריות המעביד לפי דיני נזיקין וחוק עונשין

תשלום פיצויים בגין הפרת חוקים ותקנות

לפי פקודת הנזיקין, אם הפרת חוק גרמה נזק לאדם, הוא רשאי לתבוע פיצויים ממפר החוק שגרם לו את הנזק. לפיכך, בנוסף לתביעה פלילית המוגשת על-ידי המדינה בגלל הפרת חוקי הבטיחות, עשוי מעביד להיתבע בתביעת נזיקין על ידי אדם שנפגע בתאונת עבודה. תביעת נזיקין יכולה להיות מוגשת גם כשאין אחריות פלילית, מאחר שהעילה לתביעה פלילית נקבעת על-פי כללים אחרים מאלו של תביעת נזיקין אזרחית. בדיון בתביעת נזיקין אזרחית עשויים להפחית מהעונש למעביד אם העובד התנהג בצורה רשלנית שגרמה התאונה ("רשלנות תורמת" של הנפגע לתאונה). פקודת הנזיקין (נוסח חדש) 63.

גרימת מוות בהתרשלות

על-פי חוק העונשין (סעיף 304), כל הגורם שלא בכוונה מותו של אדם מחוסר זהירות, או במעשה פזיז או לא איכפתי, שאינם בגדר התרשלות פושעת, צפוי לשלוש שנות מאסר. מפסקי-דין שהתקבלו מתברר, כי מוות שנגרם בגין אי התקנת אמצעי בטיחות ליד מכונה או בגלל אי-מילוי חובה אחרת המוגדרת בחוק, יחשב כרשלנות בת-עונש על פי סעיף זה. יתר על כן, נוהגים לראות את המעביד כמי שהתרשל אם שהמוות נגרם בפני שהמעביד לא הקפיד על העסקת עובדים מאומנים, שימוש בחומרים טובים, שיטת עבודה מתאימה, ופיקוח יעיל. חוק העונשין 304.

התנהגות רשלנית עם מכונות

אם אדם אינו נוקט אמצעי זהירות במכונה שבפיקוחו, או מתנהג עם המכונה בצורה פזיזה, נמהרת, או רשלנית, והתנהגות זו עלולה לסכן חיי אדם או לגרום לו חבלה, אפשר לתבוע אדם מה לפי חוק העונשין גם אם לא היתה כלל פגיעה באדם. חוק העונשין 338.

רכישת ביטוח המגן מתביעות נזיקין של עובדים

מעבידים יכולים להתגונן מראש נגד תביעות נזיקין על ידי רכישת פוליסת "ביטוח מעבידים", המוצעת בשוק במסגרות ביטוחיות שונות. חשוב לדעת כי קיימים מקרים של התרשלות המעביד שאין הביטוח מכסה אותם, בכפוף לתנאי הפוליסה. כן אין ביטוח נגד רשלנות, שהינה רשלנות פלילית.

מפקח עבודה וסמכויותיו

מבנה מחלקת הפיקוח

מחלקת הפיקוח הינה הגוף האחראי במדינת ישראל על אכיפת חוקי העבודה וחוקי הבטיחות בעבודה.

בראש מחלקת הפיקוח על העבודה (המהווה חלק ממשרד העבודה) עומד מפקח ארצי, ובראש כל אחד מחמשת האזוריים (חיפה, מרכז, תל-אביב, ירושלים ובאר-שבע) עומד מפקח אזורי. במפעלים מסיירים בדרך-כלל מפקחי העבודה, שתפקידם לפקח על קיום חוקי הבטיחות וחוקי עבודה אחרים.

תפקידיו של מפקח העבודה

מפקח עבודה רשאי להיכנס בכל עת למפעל, ולערוך בו ביקורת ובדיקות. הוא רשאי לדרוש כי יציגו לפניו מסמכים שהם חובה על-פי פקודת הבטיחות (כגון תסקירי בדיקה, פנקס המפעל, וכד'), לחקור עובדים במפעל בנושאים הקשורים לבטיחות, ואף לגבות מהם הצהרות חתומות. מפקח שהינו רופא רשאי גם לבצע בדיקות רפואיות בעובדי המפעל. מפקח עבודה רשאי גם לקחת מהמפעל דוגמאות של חומרי-גלם או חומר אחר החשודים בעיניו כמזיקים או כמסוכנים, לצורך ביצוע אנליזה. מפקח עבודה אזורי יכול גם להוציא צווים שונים המפורטים להלן.

חובות המעביד כלפי מפקח עבודה

בעל המפעל חייב לספק את האמצעים הדרושים למפקח העבודה כדי שיוכל להיכנס למפעל, לערוך בו בקורות וחקירות, לקחת דוגמאות של חומרים, וכן כל פעולה אחרת שעליו לבצע במסגרת סמכויותיו. פב"ט 209-218

איסור ניכורי שכר מהעובדים

אסור לנכות משכר העובדים או לאלצם לשלם עבור הוצאה שנובעת ממילוי פקודת בטיחות, או עבור אמצעים שהמעביד חייב לספקם על-פי פקודת הבטיחות. במסגרת זו יש לכלול גם איסור לנכות שכר מעובדים עקב העדרם מהעבודה לצורך ביצוע בדיקות רפואיות המחייבות בחוק, קבלת הדרכה או ימי-עיון בבטיחות וכדומה. פב"ט 205

צווי בטיחות ושיפור

צו בטיחות

במקרה של סכנה בעבודה, יכול מפקח עבודה אזורי להוציא צו בטיחות האוסר שימוש במכונה/מיתקן/תהליך או המחייב את המעביד לנקוט אמצעים שונים תוך זמן קצוב. צו זה יהיה תקף כל עוד לא בוטל, ומפקח העבודה רשאי להשתמש בכח (בעזרת המשטרה) כדי לבצע את הצו. אי קיום הצו עשוי לגרום קנס יומי של 700 ש"ח לכל יום שבו נמשכת העבירה, וכן שנה מאסר ו/או קנס של 14,000 ש"ח (נכון לינואר 1994).

צו שיפור

במקרה של הפרת נהלים או תקנות בטיחות, יכול מפקח עבודה להוציא צו שיפור המחייב את המעביד לנקוט פעולות מסויימות תוך זמן קצוב. אי קיום הצו עשוי לגרור קנס יומי של 7,000 ש"ח, וכן חצי שנה מאסר ו/או קנס של 7,000 ש"ח (נכון לינואר 1994).
חאפ"ע 6-18.

מסירת מידע והכשרה בטיחותית לעובדים

חובת מסירת מידע לעובדים על סיכונים ותוצאות בדיקות סביבתיות המעביד חייב למסור לעובדים כל מידע העשוי למנוע תאונות עבודה ומחלות מקצוע - ובכלל זה מידע (בכתב) על הסיכונים במפעל, ומידע על תוצאות הבדיקות הסביבתיות שבוצעו במפעל. כן חייב המעביד למסור לעובד הוראות עדכניות בדבר שימוש, הפעלה ותחזוקה של הציוד שהוא עובד איתו. תוקף התקנות בדבר מסירת מידע לעובדים (להוציא מידע על תוצאות בדיקות סביבתיות) פג בתאריך 30.6.97, אך יש כוונה להאריך את תוקפן.

מסירת תוצאות בדיקות רפואיות לעובד על-ידי מוסד רפואי
תוצאות בדיקות רפואיות הקשורות לסיכונים בעבודתו יובאו לידיעת העובד על ידי הרופא או המוסד הרפואי שביצע את הבדיקה. הרופא או המוסד הרפואי חייבים למסור לעובד על מצב בריאותו, אך לא בהכרח את התוצאות המפורטות של הבדיקות שנערכו לו.

מתן הדרכה בבטיחות לעובדים ללא ניכוי משכרם
המעביד חייב לתת לעובדיו הדרכה על התגוננות בפני סיכונים בעבודתם, על ידי אנשי מקצוע ברמה סבירה. אין לנכות משכר העובד את הזמן שהוקדש להדרכה זאת.
ההדרכה של מנהלי עבודה, עובדי תחזוקה, נאמני בטיחות וחברי ועדת בטיחות, תבוצע באמצעות המוסד לבטיחות ולגיהות או על ידי איש מקצוע מוסמך אחר שאושר לכך על ידי מפקח העבודה הראשי.

רישום הדרכות בבטיחות בפנקס הדרכה
יש לנהל פנקס הדרכה בו יירשמו שמות העובדים שהשתתפו בהדרכה, מועדי מתן ההדרכה, סוג ההדרכה, וכן שם המדריך, תפקידו וכישוריו.

סימון חומרים וציוד מסוכנים בשלטי אזהרה
יש לסמן באופן ברור חומרים, ציוד, ותהליכי עבודה מסוכנים במפעל על ידי תוויות או שלטי אזהרה.

הודעה למפקח עבודה ורופא תעסוקתי על תהליך או חומר מסוכן חדש במפעל
על כל תהליך או חומר חדש במפעל שיש בהם סיכונים, יש להודיע מיד למפקח העבודה האזורי, הרופא התעסוקתי המטפל במפעל, ולחברי ועדת הבטיחות במקום העבודה (אם קיימת).
חאפ"ע 8, תא"פ 9 (מסירת מידע והדרכת עובדים) 1984, תא"פ 9 (ניתור סביבתי וניטור ביולוגי של עובדים בגורמים מזיקים).

ממונים על בטיחות

מיהו ממונה על הבטיחות במפעל
ממונה על הבטיחות הוא אדם שיש לו אישור בכתב ממפקח עבודה הראשי המעיד על כישוריו בבטיחות ("אישור כשירות"), והמתמנה על-ידי המעביד ליישם לו בכל הנוגע לחוקי ותקנות הבטיחות, לסייע לו ולצוות הניהול והתכנון בכל הנוגע לבטיחות, גיהות, הנדסת אנוש, ובריאות תעסוקתית של העובדים במפעל, ולקדם את התודעה בנושאים אלה.

מי זכאי לקבל "אישור כשירות" המאפשר לו להתמנות כממונה על הבטיחות התקנות בדבר ממונה על הבטיחות השתנו בחודש יולי 1996. כל מי שעבר פרסום התקנות החדשות (כלומר בחודשים יוני-יולי 1996) היה בידו מינוי תקף לממונה על הבטיחות, זכאי לקבל "אישור כשירות" ללא תלות בתנאים המפורטים להלן.

אדם שלא היה בידו מינוי תקף כנ"ל ערב פרסום התקנות, זכאי לקבל "אישור כשירות" להיות מועסק כממונה על בטיחות רק אם עבר בהצלחה קורס ממונים על בטיחות (או קורס שווה ערך שאישר מפקח העבודה הראשי) שהתקיים במוסד לבטיחות וגיהות או במוסד אחר, ואשר תנאי השכלתו ועיסוקו עונים על אחד מהבאים:

(א) הינו בעל תואר מוכר (על-פי חוק המועצה להשכלה גבוהה) בתחום מדעי הטבע, הטכנולוגיה, ההנדסה או דומיהם, ובעל נסיון של שנתיים לפחות בעבודה במקצועו לאחר סיום לימודיו המקצועיים.

(ב) טכנאי או הנדסאי שרכש נסיון של שלוש שנים לפחות בעבודה במקצועו לאחר סיום לימודיו המקצועיים.

(ג) בעל השכלה שוות ערך למצויין בסעיפים א' ו-ב' לעיל, בעל נסיון של שלוש שנים לכל הפחות במקצועו, ושהוכיח להנחת דעתו של מפקח העבודה הראשי כי הוא ראוי להיות ממונה על הבטיחות.

חובה להשתתף בימי השתלמויות

בעל אישור כשירות חייב להשתתף, מידי שנה, בשמונה ימי השתלמות לפחות בנושאי בטיחות וגיהות, במסגרות שאושרו על-ידי מפקח העבודה הראשי. אי השתתפות בהשתלמויות אלו הינה סיבה המאפשרת למפקח העבודה הראשי לבטל את תעודת הכשירות, או לבטלה על תנאי עד להשתתפות בהשתלמויות הנדרשות.

איזה מקום עבודה חייב במינוי ממונה על הבטיחות במפעל

- במינוי ממונה על בטיחות חייבים מקומות העבודה הבאים:
- (1) מעביד שחלה עליו פקודת הבטיחות בעבודה (כולה או חלקה) ושמעסיק לפחות 50 עובדים. נציין כי מקומות העבודה שעליהם חלה פקודת הבטיחות בעבודה כוללים, בין היתר, כל מקום בו מתבצעת עבודה לייצור או עיבוד של מצרך או חלק ממנו, ומקומות רבים נוספים המוזכרים ברובם בפרק ב' של ספר זה, בסעיף העוסק בהגדרת מפעל.
 - (2) מעביד המעסיק לפחות 50 עובדים, במקום עבודה הנמנה על אחד מהסוגים הבאים: בתי חולים, מוסדות רפואיים, מוסדות להשכלה גבוהה, מכללות, בתי מלון, בתי מסחר, נמלי תעופה, חברות תעופה, רשויות מקומיות, ותאגידים להתישבות שיתופית.
 - (3) מבצע בניה המעסיק, בעצמו או באמצעות קבלני משנה, 100 עובדים לפחות באתרי בניה בו זמנית.
 - (4) המעסיק בו זמנית לפחות 50 עובדים בחקלאות. המושג "חקלאות" כולל עבודה בגידולי שדה וגן, מטעים, בתי צמיחה ומשתלות, גני נוי וגנים ציבוריים. כן כולל המושג גידול בעלי חיים למיניהם, ייעור והפקת עץ מיערות, והכשרת קרקע למטרות חקלאות.
 - (5) כל מעביד אחר אשר מפקח עבודה אזורי הורה לו בכתב למנות ממונה בטיחות. מפקח עבודה ראשי ראוי לפטור מפעל מחובת ממונה בטיחות, אם שוכנע כי אין במפעל סיכונים המצדיקים מינוי ממונה על הבטיחות.

יש למנות אדם בעל אישור כשירות

ניתן למנות אדם לתפקיד ממונה בטיחות רק אם יש לו אישור כשירות. מפקח עבודה אזורי יכול לדרוש ממעביד בכתב למנות יותר מממונה בטיחות אחד.

ותק והשתלמות הנדרשים בענפים כלכליים מסויימים

מפעלים בענפי הכימיה, פרמצבטיקה, פטרוכימיה, חשמל, אלקטרוניקה, מיקרואלקטרוניקה, עבודות בניה, חומרי נפץ, מחצבות, ומכרות יכולים למנות ממונה בטיחות רק אם יש לו לפחות שנתיים ותק בענף הכלכלי של המפעל.

מפקח עבודה אזורי יכול לדרוש מממונה בטיחות בענפים אלו לעבור בהצלחה, תוך שנה ממועד המינוי, השתלמות ענפית לפי תוכנית שאישר מפקח העבודה הראשי.

תפקידיו של ממונה על הבטיחות במפעל

מתפקידו של ממונה על הבטיחות ליישם למעביד בכל הנוגע לחוקים, לתקנות ולתקנים בענייני בטיחות, לסייע לו ולאנשי צוות הניהול והתכנון בנוגע לבטיחות, גיהות, הנדסת אנוש ובריאות תעסוקתית של העובדים במפעל ולקדם את התודעה בנושאים אלה. התקנה קובעת את תפקידי ממונה הבטיחות כדלקמן:

- (1) לאתר במפעל מפגעי בטיחות וגיהות, ולהודיע עליהם למעביד;
- (2) לוודא קיום התקני בטיחות וגיהות נאותים במפעל;
- (3) לדרוש הנהגת סדרי בטיחות וגיהות נאותים במפעל, בתהליכי העבודה, במיתקנים, במבנים, בציוד ובחומרים ובכל שינוי בהם;
- (4) לפעול לקיום הוראות תקנות ארגון הפיקוח על העבודה בדבר מסירת מידע והדרכת עובדים, ולהכנת תכנית להדרכת עובדים;
- (5) לוודא הכנת תכנית בטיחות ועידכונה כנדרש בתקנות ארגון הפיקוח על העבודה (תכנית בטיחות).
- (6) לוודא ביצוע הוראות תכנית בטיחות שהוכנה במפעל והכללת דרישות בטיחות וגיהות בהוראות עדכניות לשימוש, הפעלה, תחזוקה איחסון בטוח של ציוד, של חומרים ושל תהליכי עבודה במפעל;
- (7) לברר סיבותיהן ונסיבותיהן של תאונות עבודה ומחלות מקצוע במגמה להפיק לקחים, לערוך בכתב ממצאים ומסקנות הבירורים ולהציע למעביד צעדים מתאימים למניעת הישנות התאונות; לוודא הדרכת העובדים באשר לנסיבות התאונות ומחלות מקצוע והלקחים שהופקו;
- (8) לרכז את כל המידע והתיעוד הקשור לתאונות עבודה ומחלות מקצוע שאירעו במפעל;
- (9) להכין הוראות בטיחות וגיהות ותמצית בכתב של מידע על הסיכונים בעבודה, פרסומן ועדכון. להשגיח על ביצוע הוראות בטיחות וגיהות ולדווח למעביד על כל מקרה של הפרתן;
- (10) לוודא סימון חומרים, ציוד ותהליכי עבודה מסוכנים והתקנת שילוט הדרכה לשימוש בציוד מגן אישי;
- (11) לוודא ביצוע ביקורת ומעקב על המצב התקין של התקני בטיחות וגיהות, ציוד מגן אישי, של כלי עבודה ושל ציוד החייב בדיקות תקופתיות על פי דין, על פי הוראות היצרן ולפי כללי מקצוע מקובלים;
- (12) לוודא קיום שגרת בדיקות רפואיות לעובדים במפעל החשופים לגורמים שלגביהם קיימת דרישה לעריכת בדיקות אלה;
- (13) לוודא ביצוע בדיקות סביבתיות תעסוקתיות על ידי מעבדות מוסמכות, כאשר קיימת דרישת בדיקה כאמור בחוק או בתקנות; לתעד את ממצאיהן של בדיקות כאמור ולהביא לידיעת המעביד והעובדים את השלכותיהן והאמצעים שיש לנקוט;
- (14) לקבוע הסדרים שיבטיחו תנאי בטיחות וגיהות נאותים בהעסקתם של קבלני חוץ;
- (15) לשתף פעולה עם ועדת הבטיחות המפעלית, ולמסור לה את כל המידע הנדרש לפעילותה השוטפת;
- (16) להורות על הפסקת העבודה כאשר נשקפת סכנה מיידית לחייו או בריאותו של עובד, ולדווח על כך מיד למעביד או לנציגו במקום העבודה;
- (17) לוודא קיום תכנית ושגרת תרגילים למצבי חירום;
- (18) לדווח למפקח עבודה אזורי, על פי דרישתו, על פעולותיו להעלאת רמת הבטיחות והגיהות ומניעת סיכונים במפעל;
- (19) להלוות אל מפקחי עבודה בביקורי הפיקוח במפעל, אם יידרש לכך.

סמכויות מסויימות של הממונה

הממונה על הבטיחות מוסמך להיכנס לכל מקום במפעל שבו מועסקים עובדים, לבדוק את סידורי הבטיחות והגיהות, ולנקוט בכל הפעולות הנדרשות לצורך מילוי תפקירו המפורטים לעיל.

חובת המעביד כלפי ממונה הבטיחות

המעביד שמינה ממונה על הבטיחות במפעל חייב:

- (א) להודיע לעובדים על המינוי וליידע אותם בדבר תפקידי הממונה.
- (ב) לספק לממונה את האמצעים הדרושים למילוי תפקידו, לאפשר לו לבצע את תפקידו, ולוודא כי הוא ממלא את תפקידיו כמפורט לעיל.
- (ג) לאפשר לו גישה לכל מקום בו מועסקים עובדי המפעל.
- (ד) לאפשר השתתפות הממונה בהשתלמויות הנדרשות לפי התקנות.

התנגדות למינוי ממונה בטיחות

מפקח עבודה אזורי יכול להתנגד למינוי ממונה על הבטיחות אם אין לממונה אישור כשירות, או שאין לו נסיון של שנתיים באחד מן הענפים הדורשים ותק והשתלמויות מיוחדות (ראה פירוש

הענפים לעיל), כמו כן ניתן להתנגד למינוי ממונה אם רופא תעסוקתי קבע שהוא לא מסוגל לבצע את התפקיד, אם תפקידים אחרים שהוא ממלא יכולים להפריע לו במילוי תפקידו כממונה, אם ידיעותיו אינן מספיקות בהתייחס לתהליכי העבודה במפעל, וכן אם מעמדו, תפקידו, וכפיפויותיו במערך האירגוני של המפעל אינם מאפשרים לו לבצע את תפקידו. סיבה להתנגדות יכולה להיות גם הרשעה של הממונה בעבירה שלדעת המפקח האזורי מונעת ממנו למלא את תפקידו באופן הראוי.

פסילת מינוי ממונה על הבטיחות

ניתן לפסול ממונה בטיחות במקרים הבאים:

- (1) אישור הכשירות של הממונה בוטל בידי מפקח עבודה ראשי;
- (2) הממונה לא מילא חובה מהחובות המוטלות עליו לפי תקנות הממונים על הבטיחות.
- (3) הממונה אינו מסוגל, מסיבות רפואיות, לפי קביעת רופא תעסוקה, להמשיך ולמלא את תפקידו כממונה על בטיחות;
- (4) תפקיד נוסף שהממונה ממלא עלול לדעת מפקח עבודה אזורי להפריע לו במילוי תפקידו כממונה על הבטיחות;
- (5) ידיעותיו של הממונה אינן מספיקות בהתחשב בתהליכי העבודה במפעל שבו הוא משמש, לרבות תהליך חדש שהנהיגו מאז מינויו;
- (6) הממונה הורשע בעבירה שלדעת מפקח העבודה האזורי יש בה כדי למנוע מילוי תפקידו באופן ראוי;
- (7) הממונה על הבטיחות לא מילא אחר חובות ההשתלמויות הדרושות.
- (8) מעמדו תפקידו וכפיפויותיו במערך האירגוני אינם מאפשרים לו לבצע תפקידו.

ערעור על התנגדות או פסילת ממונה

ניתן לערער תוך שבוע בפני מפקח עבודה ראשי על התנגדות או פסילה של ממונה. ועדה בת חמישה חברים הממונה על-ידי מפקח העבודה הראשי תודיע תוך שבועיים לכל היותר את החלטתה לגבי ההתנגדות או הפסילה. חא"פ"ע 25, תא"פ 9 (ממונים על הבטיחות) 1996.

הצטרפות לאגודת הממונים על הבטיחות

בוגרי קורס ממוני בטיחות העומדים בדרישות רשאים להצטרף כחברים ל"אגודת הממונים על הבטיחות".

ועדות בטיחות משותפות להנהלה ולעובדים

הקמתה של ועדת בטיחות בכל מפעל המעסיק יותר מ-25 עובדים בכל מפעל המעסיק לפחות 25 עובדים יש להקים ועדת בטיחות המורכבת מנציגי העובדים ונציגי המעביד באורח שווה. מדריכי המוסד לבטיחות ולגיהות מסייעים למפעלים להקים ועדות כאלו ומדריכים את החברים בהם כיצד לבצע את תפקידם בוועדה, וכיצד לנהל את ישיבותיה. נציגי העובדים בוועדה הם גם - באופן אוטומטי - נאמני בטיחות (ראה להלן) במפעל.

מינוי נציגי העובדים בוועדת הבטיחות

נציגי העובדים ימונו על ידי ועד העובדים, ובמקום שאין ועד עובדים, הם ייבחרו על-ידי העובדים באסיפה מיוחדת שתכנס לצורך זה בסיוע מדריך המוסד לבטיחות. לפחות אחד מנציגי העובדים בוועדת הבטיחות יהיה חבר ועד העובדים (אם קיים), ואם יש במפעל מועצת יצור, יהיה בוועדה חבר שהינו גם נציג העובדים במועצה.

בעת מינוי או בחירת חברים לוועדת הבטיחות יש להתחשב בוותק שלהם במפעל, ובמידת העירנות וההבנה שהם מגלים לנושא בטיחות בעבודה. הנציגים ייבחרו או ימונו לתקופה של שלוש שנים נאפשר למנותם או לבחרם מחדש לאחר מועד זה. חברותו של חבר בוועדה שהינו נציג ועד העובדים או נציג העובדים במועצת היצור, תפוג אם חדל להיות חבר ועד עובדים או נציג העובדים במועצת היצור.

מינוי נציגי עובדים לוועדת הבטיחות על-ידי מפקח עבודה אזורי

אם לא מונו נציגים כנדרש לוועדת הבטיחות, יכול מפקח עבודה אזורי לדרוש בכתב מינוי נציגים כאלו, ואם אינו נענה - יכול הוא למנות נציגים כראות עיניו הן מבין עובדי המפעל והן שלא מבין עובדי המפעל.

יו"ר לוועדת הבטיחות

עם הקמתה, על חברי ועדת הבטיחות לבחור יו"ר ברוב קולות. באין רוב, יכהנו שני יושבי ראש בוועדה: אחד שימונה על ידי המעביד, ואחד שייבחר לכך על ידי נציגי העובדים. שני יושבי הראש ינהלו את הוועדה על פי תורנות שהוועדה תקבע, וכל אחד מהם רשאי לכנסה.

מינוי מזכיר וועדת הבטיחות

ועדת הבטיחות תמנה "מזכיר ועדה" שחובתו - בין היתר - לדווח במכתב רשום למפקח עבודה אזורי (עם העתק למוסד לבטיחות ולגיהות) על הקמת הוועדה, שמות חבריה, היו"ר והמזכיר. המזכיר חייב להודיע בדיווח כנ"ל על כל שינוי שחל בהרכב הוועדה ותפקידי החברים בה, ולשלוח למפקח עבודה אזורי פרוטוקול (או תמצית ממנו) של ישיבות הוועדה.

כללי הצבעה בוועדת הבטיחות

בעת הצבעה על החלטה בוועדת בטיחות, יהיו לנציגי כל צד (הנהלה או עובדים), בהצביעם פה אחד, מספר קולות שקול כקולות נציגי הצד השני. הוראה זו מגינה על נציגי הצדדים ממצב בו ההכרעה תלויה רק במספר הנציגים מכל צד הנוכחים בישיבה. מפקח עבודה ונציג המוסד לבטיחות ולגיהות רשאים להשתתף בישיבות ועדת הבטיחות (לפי דרישתם או בהזמנת הוועדה או בהזמנת אחד מחבריה), אך אין להם זכות הצבעה.

חובותיה וסמכויותיה של ועדת הבטיחות

חובותיה וסמכויותיה של ועדת הבטיחות הן כדלקמן:

1. לברר סיבות ונסיבות של תאונות עבודה במפעל ולהמליץ על אמצעים למניעתן.
2. להמליץ על שיפורים בבטיחות ולייעץ בקביעת כללי בטיחות.
3. לקבל דין וחשבון מנאמני הבטיחות (ראה להלן), לבקר ולתאם את פעולותיהם.
4. להילוות למפקח עבודה בעת סיורו במפעל.
5. לקבל עותק של תכנית בטיחות (אם הוכנה תכנית כזו).

צו למעביד שאיננו מקיים את המלצות וועדת הבטיחות

אם המעביד אינו מקיים את המלצות ועדת הבטיחות בסעיפים 1 ו-2 לעיל, רשאי מפקח עבודה אזורי להורות לו בצו לקיים את ההמלצות. דין צו כזה כדין "צו שיפור" (ראה לעיל), ועל אי מילוי יהיה צפוי לעונשי קנס ומאסר.

אמצעים משמעתיים שהוועדה יכולה להטיל על עובדים

ועדת הבטיחות רשאית להמליץ בפני המעביד על אמצעים משמעתיים נגד עובד שאינו מקיים כללי בטיחות. אמצעים אלו יכולים להיות ניכוי שכר (עד שבוע ימים), הפסקת עבודה (עד שבועיים), העברה לתפקיד מתאים אחר, ואף פיטורי עובד שלא ניתן למצוא לו תפקיד אחר. המעביד רשאי (אך לא חייב) לנקוט אמצעים שהוועדה המליצה עליהם. כל סכום שנוכה מעובד על פי המלצת הוועדה ימסר לה על מנת שתשתמש בו לקידום הבטיחות במפעל בנושאים שאין המעביד חייב בהם על פי החוק (נציין כי עובדים שעברו עבירות בטיחות יכולים להענש גם במסגרת ועדה פריטטית משמעתית הפועלת מכח הסכמי עבודה קיבוציים).

חובת המעביד להקל על הוועדה במילוי תפקידה

המעביד חייב להקל על ועדת הבטיחות במילוי תפקידה, ואסור לו לפטר או לפגוע בתנאי עבודתו ומעמדו של חבר ועדה בשל פעולותיו כחבר ועדה. במקרה של חילוקי דעות על רקע זה, רשאי חבר ועדה לפנות לשר העבודה (או מי שהוסמך לכך על ידו) אשר יחליט בענין לאחר שנתן לשני הצדדים הזדמנות להשמעת טענותיהם. במקרה של פניה לשר העבודה בגין פיטורין, יש לבצע את הפניה תוך 30 יום ממועד הפיטורין. חאפ"ע 9-19, תא"פ 9 (ועדות בטיחות ונאמני בטיחות).

נאמני בטיחות וגיהות

חובותיו וסמכויותיו של נאמן בטיחות וגיהות

נאמן בטיחות וגיהות הינו עובד, שחובתו וסמכותו הן:

- (א) לברר את תנאי הבטיחות והגיהות במפעל ולפעול לשיפורם,
- (ב) להדריך את העובדים וליעץ להם בכל הנוגע לשיפור הבטיחות והגיהות,
- (ג) להודיע בכתב למעביד (או לבא-כוחו) על ליקויים בבטיחות ובגיהות. העתק מכתב ההודעה יימסר (ידנית או בדואר רשום) למפקח עבודה אזורי,
- (ד) לעיין בכל פנקס, תעודה, דו"ח או כל מסמך אחר הקשורים לבטיחות, שחובה לנהלם או להגישם על-פי חוקי העבודה והבטיחות בעבודה,
- (ה) להילוות למפקח עבודה בביקוריו במפעל.

מינוי נאמני בטיחות

במקום בו פועלת ועדת בטיחות (שהיא חובה בכל מפעל המעסיק לפחות 25 עובדים) יהיו נציגי העובדים בוועדה, ועובדים אחרים שהוועדה מינתה, הנאמנים לענייני בטיחות וגיהות במפעל. במפעל שאין בו ועדת בטיחות, ימונו נאמני הבטיחות והגיהות על ידי ועד העובדים, ובמקום שאין ועד עובדים, הם ייבחרו על-ידי העובדים באסיפה מיוחדת שתכנס לצורך זה, בסיוע מדריך המוסד לבטיחות. מספר הנאמנים שייבחרו צריך להיות מאושר על-ידי מפקח העבודה האזורי. בעת מינוי או בחירת נאמני בטיחות יש להתחשב בוותק שלהם במפעל, ובמידת העירנות וההבנה שהם מגלים לבטיחות בעבודה.

נאמני הבטיחות והגיהות ייבחרו או ימונו לתקופה של שלוש שנים, ואפשר למנותם או לבחרם מחדש לאחר תקופת כהונתם.

נאמן בטיחות ימסור דין וחשבון לוועדת הבטיחות

ועדת הבטיחות (אם קיימת) מוסמכת לקבל דין וחשבון מנאמני הבטיחות, וכן לבקר ולתאם את פעולותיהם.

חובת המעביד לעודד את נאמני הבטיחות בתפקידם ולהגיב על המלצותיהם

על המעביד לעודד את נאמן הבטיחות והגיהות בפעולותיו, ולתת לו הקלות נאותות המאפשרות לו למלא את תפקידו. המעביד חייב לנקוט אמצעים מתאימים לתיקון ליקויים עליהם נמסרה לו הודעה מהנאמן, ואם לא עשה כן, עליו למסור לנאמן הבטיחות, תוך זמן סביר, הודעה מנומקת בכתב (עם העתק במכתב רשום למפקח עבודה ראשי).

איסור פגיעה בתנאי עבודת נאמן בטיחות עקב פעולותיו בבטיחות

אסור למעביד לפגוע בתנאי עבודתו של נאמן בטיחות או לפטר אותו בגלל פעולותיו כנאמן בטיחות.

חאפ"ע 19-24, תא"פ (ועדות בטיחות ונאמני בטיחות).

תכנית בטיחות

תכנית בטיחות היא מסמך המפרט נושאי בטיחות שונים במפעל

את תכנית הבטיחות יש להכין אחת לשנה, ועליה לפרט, בין היתר, את הסיכונים והמפגעים במפעל, נהלי איתור מפגעים וסילוקם, מועדי בדיקות תקופתיות של ציוד ועובדים, פרטי ארגון מערך הבטיחות וכדומה. בהמשך נביא פירוט של מבנה תכנית הבטיחות. תוקף התקנה המחייבת פג בתאריך 30.6.97, אך יש כוונה להאריכו.

תחולה

תוקף התקנות בדבר תוכנית בטיחות פג בתאריך 30.6.97, אך יש כוונה להאריך את תוקף התקנות.

המפעלים החייבים בהגשת תוכנית בטיחות

המפעלים הבאים חייבים בהגשת תוכנית בטיחות:

- (א) מפעל שמועסקים בו 100 עובדים לפחות,
(ב) מפעל שמועסקים בו 50 עובדים לפחות, והנמנה עם אחד מענפי הכלכלה הבאים:

1. תעשייה
2. חקלאות
3. מכרות ומחצבות
4. בניה ובניה הנדסית
5. מוסכים
6. נמלי ים ואוויר

7. מוסדות חינוך, מוסדות מחקר, מעבדות ומכוני מחקר

- (ג) כל מקום עבודה אחר שמפקח עבודה אזורי הורה לו בכתב להגיש תוכנית בטיחות, (ואז עליו להגישה תוך 12 חודשים מיום קבלת ההוראה)

אחריות מעביד, מנהל, שותף ופקיד בכיר להכנת תוכנית בטיחות

התקנות מדגישות כי האחריות על קיום ההוראות בדבר הכנת תוכנית בטיחות חלה על כל חבר הנהלה, מנהל, שותף או פקיד בכיר של המפעל או התאגיד - אלא אם הוא הוכיח, כי העבירה נעשתה שלא בידיעתו, ושהוא נקט כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח את קיום ההוראות.

מה כוללת תוכנית הבטיחות

על תוכנית הבטיחות לכלול:

- (א) פירוט המבנה הארגוני של מערך הבטיחות ופרטיהם של ממלאי תפקידים בתחומי הבטיחות, הגיהות והבריאות התעסוקתית במפעל. יש לכלול (אם קיימים) את פרטי ממונה הבטיחות, ממונה על בטיחות קרינה, נאמני בטיחות, ועדת בטיחות, ממונה על כיבוי-אש, ואת המרפאה התעסוקתית הנותנת שירותים למפעל. יש לציין גם לוח זמנים לבצוע הפעולות הקשורות לארגון מערך הבטיחות והגיהות במפעל, ואת פרטי המעקב אחרי ביצוע הפעולות.
- (ב) נהלי הבטיחות הגיהות והבריאות התעסוקתית במפעל - כולל נהלים לאיתור מפגעי בטיחות וגיהות, והדרכים לסילוק או מניעה של מפגעים אלה.
- (ג) נהלי חירום למצבים מסוכנים ולמקרי תאונת עבודה.
- (ד) עריכת סקר סיכונים ומפגעים (על-ידי המוסד לבטיחות ולגיהות, הממונה על הבטיחות, ועדת הבטיחות, או אדם אחר שהוכשר לבצע סקר סיכונים על-ידי המוסד לבטיחות ולגיהות) - כולל לוח זמנים לסילוק המפגעים שהתגלו, ופרטי מעקב אחרי ביצוע.
- (ה) פרטי ההשתלמות וההדרכה של עובדים בנושאי הבטיחות, הגיהות והבריאות התעסוקתית, כולל לוח זמנים לביצוע ההדרכות ופרטי המעקב אחרי ביצוען.
- (ו) רשימת הציוד והחומרים המחייבים בבדיקות תקופתיות (כגון מעליות, מתקני הרמה, דודי קיטור וקולטי קיטור, וכד') ומועדי הבדיקות שלהם.
- (ז) רשימת העובדים החייבים בבדיקות רפואיות תקופתיות (כגון אלה החשופים לאבק מזיק, עופרת, ארסן, קרינה מיננט, וכד'), תוך ציון הבדיקות הדרושות ומועדיהן.

הכנת תוכנית הבטיחות ועידכונה על-ידי ממונה בטיחות או מומחה אחר

תוכנית הבטיחות תוכן על-ידי הממונה על הבטיחות במפעל, ואם אין ממונה, היא תוכן על-ידי אדם אחר שעיסוקו בבטיחות, ושיש לו הכשרה מתאימה לכך מטעם המוסד לבטיחות ולגיהות או מוסד אחר שהוכר לכך על-ידי מפקח עבודה ארצי. תוכנית הבטיחות תעודכן מידי שנה. התוכנית תתוקן גם כאשר בוצעו שינויים המחייבים את תיקון תוכנית הבטיחות.

מסירת עותק מתכנית הבטיחות לוועדת הבטיחות, ונגישות עובדים לתוכנית

יש למסוך עותק של תוכנית הבטיחות לוועדת הבטיחות (אם היא קיימת במפעל), וכן להחזיק עותק של התכנית במקום שיש לעובדים גישה חופשית אליו. אם מפקח עבודה דורש זאת בכתב, יש לתת גם לו עותק מעודכן של תוכנית הבטיחות.
חאפ"ע 8ד, תא"פ 9 (תכנית בטיחות)

תמצית פקודת הבטיחות

את תמצית פקודת הבטיחות, בנוסח המובא להלן, יש לתלות בכניסות הראשיות של העובדים למפעל:

תמצית פקודת הבטיחות

להלן תמצית הוראות הפקודה להבטחת בטיחותם ובריאותם של העובדים בבתי-חרושת:

נקיון:

יישמר הנקיון בבתי החרושת, יסולק מדי יום ביומו הלכלוך והאשפה שנצברו על הרצפות, שולחנות העבודה, בחדרי המדרגות ובפרוזדורים ויישטפו הרצפות בחדרי העבודה לפחות אחת לשבוע.

צפיפות:

תימנע צפיפות בחדרי העבודה - לא יותר מעובד אחד על כל אחד-עשר מטרים מעוקבים.

מידת חום

מידת חום נאותה תובטח בכל חדר עבודה. לא ישתמשו לצרכי חימום באמצעים שיש בהם כדי להזיק לעובד.

אוויר:

מחזור קבוע של אוויר צח יובטח בכל חדר.

תאורה:

בכל חלק מבית החרושת בו עובדים או עוברים בני-אדם יהא אור מתאים ומספיק.

ניקוז רצפות:

יותקנו אמצעי ניקוז מתאימים במקומות שתהליך העבודה גורם הצטברות מים שאפשר להרחיקם על ידי ניקוז.

בטי שימוש:

יותקנו בטי שימוש מתאימים ובמספר מספיק, נפרדים לנשים ולגברים.

ארוחות לעוסקים בעבודות מסוכנות מסוימות

אם משתמשים בתהליך העלול להעלות אבק או אדים של חומר מרעיל (כגון עופרת, זרניך) בחדר העבודה - לא יאכל עובד את ארוחתו באותו חדר ולא יישאר בו בהפסקות המיועדות לארוחות או למנוחה.

במקרים אלה יותקן מקום בבית-החרושת בו יאכלו העובדים את ארוחותיהם.

מי שתיה

לכל העובדים יסופקו מים טובים לשתייה.

סידורי רחצה

יותקן מקום מתאים לבגדי העובדים שהעובד מחליפם בבגדי עבודה.

חדרי הלבשה

יותקן מקום מתאים לבגדי העובדים שהעובד מחליפם בבגדי עבודה.

ישיבה

אם עובדות נשים במפעל בעמידה, יותקנו בו אמצעי ישיבה מתאימים כדי לאפשר להן לשבת בכל עת שהדבר מזדמן להן.

תמצית פקודת הבטיחות (המשך)

עזרה ראשונה

בכל בית-חרושת יימצאו ארגז או ארון לעזרה ראשונה מותקן בהתאם להוראות שפורסמו ע"י שר העבודה. אם מועסקים בבית-החרושת יותר מ-150 עובדים, יותקן ארון או ארגז נוסף לכל 150 עובדים. ארגז עזרה ראשונה יהיה נתון לפיקוחו של אדם מתאים לכך, ואם יותר מ-50 עובדים מועסקים בבית-חרושת, יהיה אותו אדם מאומן בהגשת עזרה ראשונה.

ממסרת (טרנסמיסיה)

יש לגדר ולבטח כל חלק של ממסרת וכל גלגל תנופה, וכן יותקנו אמצעים מתאימים בכל חדר בו פועלת ממסרת כדי לאפשר בכל עת הפרדה מהירה בין מקור הכוח לממסרת. אסור להשאיר רצועת הנעה או רכובה על ציר ממסרת כשאין משתמשים בה.

גידור

יש לגדר לבטח כל חלק מסוכן של מכונה. הגידורים יהיו ממיבנה חזק ויקויימו במקומם כל זמן שהחלקים המסוכנים נמצאים בתנועה או בשימוש.

מיכלים מסוכנים

כל כלי, מיבנה, בור-ניקוז או בור המכיל נוזל צורב, מאכל או ארסי וששפתם נמצאת פחות ממטר אחד מפני הקרקע הסמוכה, יכוסו או יגודרו לבטח.

מדלה או מעלית

מדלה או מעלית ייבנו מחומר מתאים בהתחשב במטרה שלה הם נועדים ויוחזקו במצב תקין. לפחות אחת לשישה חודשים ייבדקו מדלה או מעלית על ידי בודק מוסמך. מדלה או מעלית ייבנו כך שתימנע פתיחה מקרית של הפתחים ונפילת אנשים מתוכם. על כל מדלה או מעלית יסומן באותיות בולטות לעין המטען שאותו מדלה או מעלית יכולים לשאת.

שרשרות, גלגלים וחבלים

אסור להשתמש בשרשרות, גלגלים או חבלים למטרות הרמה והורדה, אם אינם מחומר חזק וטוב. לפחות אחת לשלושה חודשים ייבדק על ידי בודק מוסמך כל אביזר להרמה כנ"ל. עגורן (מנוף) ומכונות הרמה וכל חלקי מכונת הרמה יהיו בנויים מחומר טוב ובעלי חוזק מספיק. לפחות אחת לארבעה-עשר חודשים ייבדק על ידי בודק מוסמך כל עגורן.

אמצעי זהירות נגד נפילה

יותקנו אמצעי גישה בטוחים לכל מקום שבו עובדים בני אדם וכמו כן אמצעים לבטיחותו של כל אדם העובד במקום ממנו הוא עלול ליפול מגובה של שלושה מטרים ויותר. (לאחר פרסום התמצית, תוקנה הפקודה והגובה כיום הינו שני מטרים בלבד)

אמצעי זהירות נגד הרעלה מאדים

אם נעשית העבודה במקום סגור בו עלול העובד להיפגע על ידי אדים מרעילים - ינקטו אמצעי זהירות מיוחדים לשמירת בריאות העובד.

תמצית פקודת הבטיחות (המשך)

אמצעי זהירות נגד אבק, אדים וגזים מתלקחים

אם עקב תהליך שחיקה, ניפוי וכדומה נפלט וחודר אבק לחדרי עבודה בכמות ומסוג העלול להתפוצץ, יינקטו אמצעי זהירות מיוחדים מתאימים למניעת שריפה או התפוצצות. שום כלי או מיכל שהכילו אי פעם חומר נפץ או מתקלח לא יעובד בתהליך ריתוך, הלחמה קשה או הלחמה או בפעולת ריתוך בחום, עד שיורחקו ממנו בשיטה יעילה שיירים או אדים העלולים להתלקח.

הגנה על העיניים

ייתנו משקפי מגן לכל עובד המועסק בעבודה המסכנת את העיניים.

דודי קיטור, קולטי קיטור וכו'

אסור להשתמש בדוד קיטור או בקולט קיטור שאינם עשויים מחומר טוב או שיש בהם איזה פגם שהוא.

כל דוד קיטור ייבדק על ידי מפקח דוודים מוסמך, לפחות אחת לארבעה עשר חודשים. קולט קיטור ייבדק לפחות אחת לעשרים ושישה חודשים. כן ייבדקו הדוודים אחרי כל תיקון בהם.

קולטי אוויר

אסור להשתמש בקולט אוויר שאינו עשוי מחומר טוב ואינו במצב תקין. יש לבדוק את קולט האוויר ע"י מפקח דוודים מוסמך וכן לנקותו ניקוי יסודי לפחות אחת לעשרים ושישה חודשים.

מקרה דליקה

יותקנו אמצעים מתאימים שיאפשרו לכל האנשים לצאת במהירות מבית החרושת במקרה של דליקה.

אסור לנעול את כל הדלתות בבית חרושת או בכל חדר, כל עוד מצויים שם אנשים לרגל עבודה או ארוחות.

איסור ניכויים משכר העבודה

לא ינוכה משכר העבודה כל סכום לכסוי ההוצאות הקשורות לביצוע ההוראות האמורות לעיל.

חובת העובד

עובד לא יפגע במזיד במכשיר, מיתקן או כלי המיועד להבטחת בטיחותם ובריאותם של העובדים. כן אסור לו לעשות במזיד כל דבר העלול לסכן את עצמו או את זולתו ועליו להשתמש בציוד ובבגדי המגן שסופקו לו ע"י מעסיקו לשמירה על בטיחותו ועל בריאותו.

עונשין

אי-קיום הוראות הפקודה הזאת או העבדת אנשים בניגוד להוראותיה מהווה עבירה הגוררת אחריה עונש כקבוע בחוק.

פיקוח

הפיקוח על ביצוע ההוראות הפקודה נתון למפקחי עבודה של מחלקת הפיקוח על העבודה.

פרק ג'

תאונות עבודה, מחלות מקצוע ומקרים מסוכנים

קיים חוק מיוחד (פקודת התאונות ומחלות משלח-היד (הודעה)-1945) העוסק בחובת ההודעה של מעביד על תאונה או מחלת מקצוע שנגרמה לעובד. חובת ההודעה למחלקת הפיקוח על העבודה (במשרד העבודה והרווחה) איננה קשורה להגשה או אי-הגשה של טופס תביעה מהמוסד לביטוח לאומי. ברוב המקרים יזדקק אפוא המעביד (או העצמאי שנפגע) לשני סוגי הודעות: האחד למחלקת הפיקוח (דיווח מיידי כפי שיפורט להלן), והשני למוסד לבטוח לאומי במסגרת תביעה לדמי פגיעה, גמלה או קצבה (שאפשר להגיש גם זמן ניכר לאחר התאונה).

חובת הדיווח בעקבות תאונת עבודה

דיווח למפקח עבודה על תאונה עם יותר משלושה ימי אי-כושר או מקרה מוות המעביד חייב לדווח מיד, בטופס מיוחד, למפקח עבודה אזורי על כל תאונה שמקורה בעבודה (בעת ביצוע העבודה או בדרך מ/אל העבודה), ושגרמה ליותר משלושה ימי אי-כושר לעבודה, או שגרמה מות העובד. אם תאונת עבודה דווחה לגבי עובד שנפגע, ולאחר זמן מה הוא נפטר כתוצאה מאותה תאונה, יש לדווח שוב, באופן נפרד, גם על מותו.

דיווח על תאונת עבודה של קבלן או עובד משק-בית חובת הדיווח של המעביד אינה חלה על תאונה שאירעה לעובד משק-בית בבית פרטי, ולא על תאונה שאירעה לקבלן או לעובדי קבלן המבצעים עבודה עבורו. אם אירעה במפעל תאונה לעובד של קבלן, על המעביד להודיע מיד לקבלן על התאונה והקבלן ידווח על התאונה למפקח העבודה האזורי.

הטופס להודעה על תאונה למחלקת הפיקוח דוגמת טופס ההודעה למחלקת הפיקוח מופיעה בעמוד 43. טפסים לדיווח אפשר לקבל ממחלקת הפיקוח על העבודה הנמצאת באזור של המעביד (כתובות וטלפונים של המחלקה מופיעים בתחילת ספר זה).

עונש על אי דיווח על תאונת עבודה מי שאינו מדווח כחוק על תאונת עבודה צפוי לקנס של 7,000 ש"ח (נכון לינואר 1994) או לשלושה חודשי מאסר או לשניהם. פת"מ"מ 8, 1-3

חובת הדיווח בעקבות מחלת משלח-יד (מחלת מקצוע)

חובת המעביד להודיע לרופא ולמפקח עבודה על חשד למחלת מקצוע כל מעביד המאמין או החושד, או שיש לו סיבות סבירות להאמין או לחשוד, שלעובד נגרמה מחלת מקצוע (אחת המחלות המובאות ברשימה בהמשכו של פרק זה), חייב להודיע על כך בכתב לרופא ממשלתי של משרד הבריאות, וכן חייב לדווח על-כך מיד למפקח העבודה האזורי (על גבי אותו טופס שנהוג לדווח על תאונת עבודה והמובא בעמוד הבא).

חובת רופא להודיע למפקח עבודה ארצי על חשד למחלת מקצוע בנוסף לחובת הדיווח של המעביד, כל רופא המטפל בחולה הסובל ממחלת משלח-יד חייב גם הוא לדווח על כך מיד למפקח העבודה הראשי בירושלים.

רשימת מחלות מקצוע המוכרות לצורך מתן פיצוי על-ידי המוסד לביטוח לאומי יש לציין כי למוסד לביטוח לאומי רשימת מחלות מקצוע מיוחדות המוכרות לצורך מתן פיצוי לנפגע. רשימה זו פורסמה במסגרת תקנות הביטוח הלאומי, והיא מובאת בהמשך. רשימת המחלות המוכרות על-ידי המוסד לביטוח לאומי שונה, במידת-מה, מרשימת מחלות המקצוע החייבות בדיווח על פי פקודת התאונות ומחלות משלח-יד. פת"מ"מ 5

חובת הדיווח על מקרה מסוכן המעביד חייב לדווח למפקח עבודה אזורי על מקרים מסוכנים מסויימים שנקבעו בחוק, גם אם הם לא גרמו תאונת עבודה. רשימת המקרים האלה מובאת בפרק זה אחרי רשימת מחלות המקצוע. פת"מ"מ 4

רשימת מחלות המקצוע החייבות הודעה למפקח עבודה אזורי לפי פקודת התאונות ומחלות מקצוע (הודעה) 1945 חלק ג': מחלות מקצוע החייבות הודעה לפי סעיף 5 (3) (2) (1)

המחלות המסומנות ב* הוכרזו בתוספת השלישית לפקודה, והאחרות פורסמו בתקנות של מחלות מקצוע (חובת הודעה - רשימה נוספת) תש"מ - 1980 (ק.ת. 4163)

1. הרעלות על ידי:
 - 1.1 אנילין (aniline)*.
 - 1.2 אקרילוניטריל (acrylonitrile)
 - 1.3 בנזן (כרונית) (benzene, benzol)*.
 - 1.4 בנזן (בנזול) (benzene, benzol) וההומולגים שלו אף שאיננה הרעלת בנזול כרונית המפורטת בתוספת השלישית.
 - 1.5 ברום (bromine) ורכובותיו.
 - 1.6 בריליום (beryllium) ורכובותיו.
 - 1.7 גפרית (sulfur) ורכובותיה.
 - 1.8 דימתיל אצטמיד (dimethyl acetamid).
 - 1.9 ויניל כלוריד (vinyl chloride).
 - 1.10 זרחן (phosphorus) ורכובותיו.
 - 1.11 זרניך (arsenic) ורכובותיו.*
 - 1.12 חד-תחמוצת הפחמן (carbon monoxide).
 - 1.13 חד תחמוצת החנקן, דו תחמוצת החנקן (oxides of nitrogen).
 - 1.14 כלור (chlorine) ורכובותיו.
 - 1.15 כספית (mercury) ורכובותיה.*
 - 1.16 כרום (chromium) ורכובותיו.
 - 1.17 מטנול (methyl alcohol).
 - 1.18 מנגן (manganese) ורכובותיו.
 - 1.19 ניקל (nickel) ורכובותיו.
 - 1.20 ציאנידים (cyanides)*.
 - 1.21 עופרת (lead) ורכובותיה.*
 - 1.22 פורמלדהיד (formaldehyde).
 - 1.23 פחמן דו-גופריתי (carbon disulphide)*.
 - 1.24 פלואור (fluorine).
 - 1.25 פנול (phenol) ורכובותיו.
 - 1.26 קדמיום (cadmium) ורכובותיו.
 - 1.27 קטונים (ketones).
 - 1.28 קרבמטים (carbamates).
 - 1.29 תרכובות ניטרו ואמינו של בנזן (בנזול) וההומולוגים שלו (nitro and amino compounds of benzene, benzol)
 - 1.30 תרכובות הלוגניות של פחמנים מימניים (halogenated hydrocarbons)
 - 1.31 תליום (thallium) ורכובותיו.
2. מחלות הנגרמות על-ידי גורמים כימיים:
 - 2.1 אמיינתית (אסבסטוזיס) (asbestosis)*.
 - 2.2 צורנית (סיליקוזיס) (silicosis)*.
 - 2.3 מחלות אלרגיות של דרכי הנשימה כתוצאה מרגישות לחומרים שונים, לרבות: איזוציאנאטים (isocyanates) תבואה, קמח ודגנים
 - 2.4 טלקוזיס (talcosis).
 - 2.5 מחלות הנגרמות על ידי אנזימים פרוטאוליטיים (proteolytic enzymes).
 - 2.6 מחלות הנגרמות על ידי שרפי אפוקסי (epoxy resins).
 - 2.7 עקרות הנגרמת על ידי חמרים שונים, לרבות: דיברומו כלורו פרופן (D.B.C.P).
 - 2.8 "קדחת המתכות" (metal fume fever) הנגרמת על ידי אדי מתכת לרבות, אבק, ברזל, נחושת.

רשימת מחלות המקצוע החייבות הודעה (המשך)

- 2.9 מחלת מתכות קשות (פיברוזיס של הריאות) הנגרמת על ידי אדי מתכות, לרבות: טונגסטן (tungsten), טיטניום (titanium) ונדיום (vanadium).
- 2.10 דלקת עור (dermatitis). *
- 2.11 התכייבות כרומית (chrome) דהיינו התכייבות הבאה מחמת חומצה-כרומית או דו-כרומית-האשלגן, הנתרן או האמון או תכשיר כלשהו של החומרים האלה.
- 2.12 צהבת של הרעלה (toxic jaundice) דהיינו צהבת הבאה מחמת טטראכלורואתן או חומרים חנקניים או אמידיים הבאים מבנזן (benzene, benzol) או חומר מרעיל אחר.
3. סרטן מקצועי הנגרם על-ידי גורמים כימיים:
- 3.1 אמינים ארומטיים (aromatic amines).
- 3.2 אסבסט (asbestos) אף אם אינה אסבסטוזיס המפורטת בתוספת השלישית לפקודה.
- 3.3 בנזן (בנזול) (benzene, benzol) אף אם אינה הרעלת בנזול כרונית המפורטת בתוספת השלישית לפקודה.
- 3.4 ויניל כלוריד (vinyl chloride).
- 3.5 זרניך (arcentic) אף אם אינה הרעלת זרניך המפורטת בתוספת השלישית לפקודה.
- 3.6 התכייבות אפיתליומטית (epitheliomatous ulceration) הבאה מחמת עטרן (tar) זפת (pitch) כופר (bitumen) שמן מינרלי (mineral oil) או פארפין (paraffin) או תרכובת, מוצר או שייר כלשהם של כל חומר מן החומרים האלה.
- 3.7 כרומטים (chromates) אף שאינה התכייבות כרומית המפורטת בתוספת השלישית לפקודה
- 3.8 ניקל וניקל קרבוניל (nickel and nickel carbonyl).
- 3.9 פחמנים פוליציקליים ארומטיים (polycyclic aromatic amines).
4. מחלות הנגרמות על-ידי גורמים פיסיקליים ומיכניים.
- 4.1 ירידה בכושר השמיעה, חרשות ונזק באוזן הפנימי הנגרמים על ידי רעש.
- 4.2 מחלות הנגרמות על ידי קרינה מיננת (ionizing radiation) לרבות ירוד (cataract) ולבנות (leukemia).
- 4.3 מחלות הנגרמות על ידי קרינה אולטרה סגולית (ultraviolet radiation) לרבות סרטן העור.
- 4.4 מחלות הנגרמות על ידי קרינה אינפורה אדומה (infrared radiation) לרבות ירוד (cataracts).
- 4.5 מחלות הנגרמות על ידי קרינת לייזר (laser) לרבות ירוד (cataracts).
- 4.6 מחלות הנגרמות על ידי מיקרו-גלים (microwaves) וגלי רדיו לרבות ירוד (cataracts).
- 4.7 מחלת "קייסון" הנגרמת על ידי עבודה באוויר דחוס (compressed air diseases).
- 4.8 מחלות צלילה, לרבות נמק (נקרוזה) אספטי של העצמות (aseptic bone necrosis).
- 4.9 שיתוק עצבים פריפריים הנגרם על ידי לחץ ממושך.
- 4.10 מחלה בגפיים ו/או בעמוד השדרה כתוצאה מרטט (ויברציה) בין שהיא מחלה בעצמות, בפרקים, בשרירים, בכלי הדם או בעצבים.
- 4.11 בורסיטיס (bursitis) של הברך או של המרפק.
- 4.12 דלקת בגידי פרק היד ותיקיהם (tendovaginitis).
- 4.13 "מחלת החפרים" - שבר זיזים של החוליות הצוואריות מס' 7 והגבית מס' 1.
- 4.14 עווית השרירים (muscular cramps) הנגרמת על ידי עבודה באלחוט.
5. מחלות הנגרמות על ידי גורמים ביולוגיים: מקור שאינו אדם.
- 5.1 אנקילוסטומיאזיס (ancylostomiasis).
- 5.2 ברוצלוזיס (brucellosis).
- 5.3 גחלת (anthrax). *
- 5.4 הפטיטיס מסוג "ב" (hapatitis virus B).
- 5.5 כלבת (rabies).
- 5.6 לפטוספירוזיס (leptospirosis).
- 5.7 צפדת (פלצת) (tetanus).
- 5.8 ריאת החקלאים (farmers lung).
- 5.9 שחפת (tuberculosis).
- 5.10 שיתוק ילדים (poliomyelitis).
- 5.11 מחלות הנגרמות על ידי מיקרו-אורגניזם המועברות לאדם מכול מקור שאינו אדם.
6. מחלות הנגרמות על ידי אבק צמחי:
- 6.1 ביסינוזיס (byssinosis).
- 6.2 מחלות הנגרמות על ידי אבק עץ לרבות מחלות אלרגיות וסרטן.

רשימת מחלות המקצוע החייבות הודעה למפקח עבודה אזורי לפי פקודת התאונות ומחלות מקצוע (הודעה), 1945

רשימת מחלות המקצוע המוכרות על ידי המוסד לביטוח לאומי, לצורך מתן פיצוי עקב פציעה בעבודה. תקנות הביטוח הלאומי (ביטוח מפני פגיעה בעבודה) (תיקון), התשמ"ו - 1985, ק"ת 4876. בתוקף סמכותי לפי סעיפים 41 ו-242 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח - 1968, ולאחר התייעצות עם שר הבריאות, אני מתקין תקנות אלה.

1 במקום התוספת השניה לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח מפני פגיעה בעבודה), התשי"ד-1954, יבוא: "תוספת שניה" (תקנות 44 ו-45).

בתוספת זו "הרעלה" - הרעלה חריפה או כרונית, וכן כל מחלה או סיבוכן שנגרמו כתוצאה מחשיפה לחומר המפורט בטור 1 או סיבוכיה של מחלה כאמור.

חלק א'

שם המחלה	העבודות ותהליכי הייצור	תאריך התחולה
(1) הרעלת ארסן (זרניך) ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לארסן ותרכובותיו	2.4.54
(2) הרעלת כרום ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לכרום ותרכובותיו	2.4.54
(3) הרעלת עופרת ותרכובותיה	עבודה הכרוכה בחשיפה לעופרת ותרכובותיו	2.4.54
(4) הרעלת פלואור ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לפלואור ותרכובותיו	2.4.54
(5) הרעלת מנגן ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה למנגן ותרכובותיו	2.4.54
(6) הרעלת כספית ותרכובותיה	עבודה הכרוכה בחשיפה לכספית ותרכובותיו	2.4.54
(7) הרעלת זרחן ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לזרחן ותרכובותיו	2.4.54
(8) הרעלת בריליום ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לבריליום ותרכובותיו	2.4.54
(9) הרעלת תליום ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לתליום ותרכובותיו	2.4.54
(10) הרעלת ניקל ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לניקל ותרכובותיו	1.4.54
(11) הרעלת קדמיום ותרכובותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לקדמיום ותרכובותיו	1.4.54
(12) הרעלת תחמוצת הפחמן	עבודה הכרוכה בחשיפה לתחמוצת הפחמן	1.4.54
(13) הרעלת בנזן (בנזול) ונגזרותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לבנזן ונגזרותיו	2.4.54
(14) הרעלת פנול ונגזרותיו	עבודה הכרוכה בחשיפה לפנול ונגזרותיו	2.4.54

רשימת מחלות המקצוע החייבות הודעה למפקח עבודה (המשך)

שם המחלה	העבודות ותהליכי הייצור	תאריך התחולה
(15) הרעלת אמינים ארומטיים	עבודה הכרוכה בחשיפה לאמינים ארומטיים	2.4.54
(16) הרעלת פחמן דו-גפריתי	עבודה הכרוכה בחשיפה לפחמן דו-גפריתי	2.4.54
(17) הרעלת חומצה הידרוציאנית ונגזרותיה	עבודה הכרוכה בחשיפה לחומצה הידרוציאנית ונגזרותיה	1.1.85
(18) הרעלת איזוציאנטים	עבודה הכרוכה בחשיפה לאיזוציאנטים	1.1.85
(19) הרעלת פחמיימנים הלוגניים	עבודה הכרוכה בחשיפה לפחמיימנים הלוגניים	2.4.542
(20) הרעלת זרחנים אורגניים	עבודה הכרוכה בחשיפה לזרחנים אורגניים	1.1.85
(21) הרעלת קרבמטים	עבודה הכרוכה בחשיפה לקרבמטים	1.1.85
(22) הרעלת מתנול	עבודה הכרוכה בחשיפה למתנול	1.10.74
(23) הרעלת ויניל כלוריד	עבודה הכרוכה בחשיפה לויניל כלוריד	1.1.85
(24) הרעלת תחמוצת חנקן	עבודה הכרוכה בחשיפה לתחמוצת חנקן	1.10.74
(25) מחלות עור הנגרמות על ידי אבק, נוזלים, מוצקים או גזים	עבודה בחמרים העשויים לגרום מחלות עור	2.4.50
(26) דלקת של גידים ותיקים או דלקת במקומות חיבור של השרירים לעצמות, אצבעות, כף יד או מרפק, הכל לפי הענין.	עבודות המחייבות תנועות חדגוניות בכף יד או במרפק החוזרות ונשנות ברציפות	1.4.58
(27) "מחלת החפרים" - שבר הזיזים בחוליה צווארית 7 או בחוליה גבית 1	עבודות המחייבות ביצוע פעולות רבות וחוזרות של הרמת משאות תוך כיפוף עמוד השדרה	1.10.74
(28) מחלות הנגרמות על ידי חשיפה לנסורת או פסולת עץ	עבודה הכרוכה בחשיפה לנסורת או פסולת עץ	1.10.74

רשימת מחלות המקצוע החייבות הודעה למפקח עבודה (המשך)

חלק ב'

תאריך התחלה	שם המחלה	העבודות ותהליכי הייצור
1.4.58	(1) מחלה הנגרמת על ידי מיקרואורגניזם ומועברת לאדם מכל מקור שאינו אדם	עבודה הכרוכה במגע עם בעלי חיים, פגריהם והפרשותיהם וכן עבודה במעבדות ומכונים בהם באים במגע עם מחוללי המחלה
1.7.54	(2) שחפת	עובדים בבתי חולים, המרפאות או במוסדות אחרים בהם שהו או טופלו חולי שחפת וכן במעבדות או במכונים בהם באים במגע עם החיידק ע"ש קוק
2.4.54	(3) שיתוק ילדים	עובדים המטפלים בחולי שיתוק ילדים בשלב החריף או בהפרשותיהם של חולים כאמור, וכן עובדי מעבדות או מכונים הבאים במגע עם מחולל המחלה
2.4.54	(4) קדחת צהובה, פילריאזיס, כולרה טריפנומיאזיס ומלריה	עובדים שעקב עבודתם שהו בחוץ לארץ, באזורים הנגועים באחת המחלות שבטור 1 לפרט זה, בזמן הדגירה המקובל
2.4.54	(5) צפדת (טטנוס)	עובדים בחקלאות, גננות, טיפול בבעלי חיים, או עובדי מכונים או מעבדות הבאים במגע עם מחולל המחלה
1.1.85	(6) דלקת כבד נגיפית מסוג NON A או NON B	עובדים בבתי חולים או מרפאות הבאים במגע פיסית עם חולים וכן עובדים הבאים במגע עם הפרשותיהם של חולים
1.4.63	(7) נזק לאוזן הפנימית	הנגרם על ידי עבודה ממושכת בתנאי רעש ממוצע ומשוקל של לא פחות מ-85 דציבל חשיפה לרעש, שהביא לירידה בכושר השמיעה ובתדירויות הדיבור
1.6.541	(8) מחלות קרינה	עובדי רנטגן ועובדים הבאים במגע עם חומרים רדיואקטיביים
2.4.54	(9) כיב ממאיר של קרנית העין	עובדים הבאים במגע עם שמני חיתוך, שמנים מינרליים, זפת או פיח
2.4.54	(10) ירוד (קטרקט) מחשיפה לחום גבוה או לקרינה מייננת או בלתי מייננת	עבודה הכרוכה בחשיפה ישירה לקרינת חום במפעלים העוסקים בריתוך, התכת מתכות, ייצור מלט, זכוכית ואמייל במאפיות וכן עבודה הכרוכה בחשיפה לקרינה מייננת או בלתי מייננת
2.4.54	(11) מחלות צוללנים	צוללנים ועובדים בתנאי אוויר דחוס
1.10.54	(12) בורסיטיס של הברך או המרפק	תהליכי עבודה הגורמים לחיכוך הברך או המרפק במשך תקופה ממושכת
1.4.58	(13) שיתוקים של עצבים פריפריים הנגרמים על ידי לחץ ממושך	עבודה הכרוכה בלחץ ממושך על העצב

רשימת מחלות המקצוע החייבות הודעה למפקח עבודה (המשך)

תאריך התחולה	שם המחלה	העבודות ותהליכי הייצור
2.4.54	(14) מחלות עצמות, פרקים, שרירים, כלי דם או עצבים של הגפיים - הנגרמות על ידי עבודה במכשירים רוטטים	עבודה ממושכת עם מכשירים רוטטים
2.4.54	(15) סיליקוזיס (צורנית) עם שחפת או בלעדיה	עובדים החשופים לאבק סיליקטים
2.4.54	(16) אזבסטוזיס (אמיינתית) לרבות מזותליומה	עובדים החשופים לאבק סיבי אסבסט
1.1.85	(17) טלקוזיס	עובדים החשופים לטלק
1.10.74	(18) ביסינוזיס	עובדים החשופים לאבק כותנה, פשתן או יוטה, ובלבד שעבדו בתנאים אלה שנתיים לפחות
1.4,65	(19) מחלה אלרגית של דרכי הנשימה כתוצאה מרגישות לתבואות ולקמח	עובדים הבאים במגע עם תבואות וקמחים, ובלבד שעבדו בתנאים אלה שנתיים לפחות
1.10.74	(20) מחלת המתכות הקשות - פיברוזיס של הריאות	עיבוד וולפרם, ונדיום, טונגסטן, טיטניום וטנטלום לפחות במשך שנה
1.10.74	(21) "ריאות חקלאים"	עובדים החשופים לקש מעופש או לירקות מעופשים

כ"ג בחשון התשמ"ו (7 בנובמבר 1985)
משה קצב שר העבודה

מקרים מסוכנים במקומות עבודה עליהם יש לדווח למחלקת הפיקוח על העבודה

רשימת תקנות התאונות ומחלות משלח-היד (הודעה על מקרים מסוכנים במקומות העבודה, התשי"א-1951
הוראות סעיף 3 לפקודה יחולו על המקרים המפורטים בתוספת, שקרו במקום שבו מועבדים עובדים, בין אם גרמו המקרים מוות או איבוד כושר העבודה ובין אם לא גרמו לכך.

תוספת

- (1) התבקעות אבן משחזת או דיסקת השחזה, המונעות בכוח מיכני.
- (2) התבקעות גלגל תנופה או גלגל רצועה המוסבים בכוח מיכני.
- (3) התבקעות מיכל או מחט המוסבים בכוח מיכני.
- (4) התמוטטות או נפילה של מעלית.
- (5) נפילת התא או הרציף שבמעלית.
- (6) ניתוק כבל תיל, חבל או שרשרת המשמשים להרמה או להורדה של התא או של רציף במעלית.
- (7) קלקול המפסיק את הפעולה של מנגנון ההפעלה או מנגנון הבטיחות של המעלית או של חלקיהם. לצורך הסעיפים 4 עד 7 תיחשב מכונת הרמה או מכשיר הרמה כמעלית - אם תנועת התא או הרציף במעלית מכוונת בכוון או בכוונים.
- (8) קריסה או התמוטטות של עגורן.
- (9) נפילת עגורן, כננת או גלגלת.
- (10) ניתוק כבל-תיל, חבל או שרשרת המשמשים לעגורן או המשמשים להרמה, להורדה או להובלה של מטען ע"י עגורן, כננת או גלגלת.
- (11) קלקול המפסיק את הפעולה של מנגנון ההפעלה או מנגנון הבטיחות של עגורן, כננת או גלגל של חלקיהם.
- (12) התפוצצות או התבקעות של קולט גז, המכיל גז בלחץ גבוה מלחץ האוויר.
- (13) לצורך סעיף זה "גז" כולל - אוויר וקיסור ותערובת של גזים שונים וכן נוזלים או מוצקים שנוצרו בדחיסת גז.
- (14) התפוצצות דוד קיטור וכל נזק במבנה דוד הקיסור שנגרם על ידי אש חוזר.
- (15) לצורך סעיף זה "דוד קיטור" פירושו - כלי סגור שנוצר בו קיטור לכל צורך שהוא בלחץ הגדול מלחץ האוויר, לרבות כל מתקן המשמש לחימום המים שמספקים לדוד-קיטור וכן כל משחן המשמש לחימום קיטור.
- (16) התפוצצות או שריפה שגרמו נזק לבנין, למכונות, למתקנים, למכשירים חשמליים, או לקווי חשמל.
- (17) התמוטטות של פיגום המיועד לבצוע פעולות בניה או בניה הנדסית כמשמעותם בפקודת הבטיחות בעבודה 1946, להוציא פיגום שאין סכנת נפילה ממנו או מחלק מחלקיו לעומק העולה על 2 מטרים.
- (18) התמוטטות של תבנית ליציקת בטון, בגובה העולה על 2 מטרים המיועדת לביצוע פעולת בניה או בניה הנדסית כמשמעותם בפקודת הבטיחות בעבודה 1946.

איסוף נתונים ועריכת סטטיסטיקה של תאונות עבודה

שמירת רישומי תאונות עבודה ומחלות מקצוע בפנקס המפעל.
המעביד חייב לשמור בפנקס המפעל את פרטי התאונות ומחלות המקצוע עליהן חלה חובת דיווח למפקח העבודה.

ביצוע ניתוחים סטטיסטיים של תאונות בעבודה.
אחת מחובותיו של ממונה הבטיחות במפעל הינה עריכת סטטיסטיקה של תאונות העבודה במפעל. מומלץ (גם במקום שאין בו ממונה בטיחות) לבצע עיבוד סטטיסטי של תאונות העבודה במפעל על-פי החתכים הבאים:

- (א) מספר תאונות העבודה: להפריד בין תאונות של עד 2 ימי העדרות ושל יותר מ-2 ימים
- (ב) מספר תאונות העבודה: להפריד בין תאונות שאירעו בעבודה, ושאירעו בדרך מ/אל העבודה
- (ג) מספר תאונות העבודה: להפריד בין תאונות דרכים (במפעל או מחוץ למפעל) ותאונות שאינן תאונות דרכים

המלצה לחישוב שיעורי תאונות למיליון שעות עבודה

במפעלים המעסיקים יותר מ-50 עובדים, מומלץ (אך לא חובה) גם לחשב את שני השיעורים הבאים:

שיעור תכיפות של תאונות עבודה (כמה תאונות אירעו בשנה לכל מיליון שעות עבודה).
מספר התאונות בשנה עם יותר מ-2 ימי העדרות X מיליון

סה"כ שעות עבודה במפעל בשנה

דוגמא: אם במפעל שעבדו בו 4 מיליון שעות היו בשנה 20 תאונות עבודה, יהיה שיעור התכיפות = 5.

(כי: $20,000,000 / 4,000,000 = 5$)

שיעור חומרה של תאונות עבודה (כמה ימי העדרות כתוצאה מתאונות עבודה נגרמו, בממוצע, לכל עובד במפעל):

סך-הכל ימי העדרות בשנה כתוצאה מתאונות של יותר מ-2 ימי העדרות

ממוצע מספר העובדים במפעל בשנה

דוגמא: אם במפעל שיש בו 400 עובדים היו בשנה 500 ימי העדרות כתוצאה מתאונות של יותר מ-2 ימי העדרות, יהיה שיעור החומרה = 1.25 (כי: $500 / 400 = 1.25$).

את השיעורים שחושבו אפשר להשוות לשיעורים מקבילים שחושבו במפעלים דומים (באותו ענף כלכלי), ועל-ידי כך לדעת מהו מצב המפעל בהשוואה לאחרים מבחינת תאונות העבודה. כמו כן מאפשרים שיעורי התאונות השוואת המצב במפעל לשנים קודמות, וכך ללמוד על שיפור או הרעה במצב תאונות העבודה במפעל.

כללי הפיצוי של המוסד לביטוח לאומי לנפגעי עבודה

כל השכירים מבוטחים בענף נפגעי עבודה במוסד לביטוח לאומי כל השכירים במשק, וכן עצמאיים המשלמים לביטוח לאומי, מבוטחים בענף נפגעי תאונות עבודה שבמוסד לביטוח לאומי, וזכאים לגימלאות כתוצאה מתאונת עבודה או מחלת מקצוע.

גימלאות וקיציבאות המוסד לביטוח לאומי לנפגעי עבודה

(א) דמי פגיעה: לעובד שאיבד את כושר השתכרותו משולמים 75% משכרו עד תקופה של 26 שבועות.

אם אי-הכושר לעבודה נמשך יותר, יקבל העובד קצבת נכות. (בעבר שולמו דמי פגיעה רק בגין תאונות שגרמו יותר משני ימי אי-כושר לעבודה של הנפגע). כיום משלם המוסד דמי פגיעה רק החל מהיום העשירי של אי הכושר.

(ב) קצבת נכות: בשיעור של 75% מהשכר, למי שנקבעו לו יותר מ-20% נכות. הקצבה הנ"ל משולמת עבור אבדן מלא של כושר ההשתכרות, ואם הנכות הינה חלקית (פחות מ-100%) ישולם לעובד רק החלק היחסי המתאים של קצבת הנכות.

(ג) מענק נכות: מענק חד-פעמי לעובדים שנקבעה להם נכות של 19%-5%.

(ד) קצבת תלויים: קיצבה חודשית לבני משפחה לעובדים שנהרגו בתאונת עבודה.

(ה) ריפוי החלמה ושיקום רפואי: כיסוי הוצאות הטיפול הרפואי הנובע מהפגיעה בעבודה.

(ו) שיקום מקצועי: סיוע ברכישת מקצוע חדש לנכים בעלי דרגת נכות של 10% ויותר.

(ז) מענקים לנכים קשה: לנפגעים בעלי נכות של 65%-74% המתקשים בהליכה, וכן לנפגעים בעלי יותר מ-75% נכות, מגיעים מענקים מיוחדים בסיוע להחזקת רכב, טיפול אישי, התאמת תנאי מגורים וכד'.